

دانشگاه آزاد اسلامی - واحد مشهد
دانشکده شهرسازی و معماری - گروه شهرسازی

درس مورد نظر: تاریخ اسلام

ثبت اختراعات ایران
(گردآوری مقالات و چند نمونه)

گردآورنده: راحله تقوی

استاد ارجمند: جناب آقای کاظمی

فصل اول

وظایف اداره کل ثبت شرکتها و مالکیت صنعتی

- نظارت بر اجرای صحیح قانون و مقررات مربوط به ثبت شرکتها و مؤسسات غیر تجاری و مالکیت صنعتی در سطح کشور (موضوع آئین نامه سازمان اداری و وظایف ثبت شرکتها و مالکیت صنعتی مصوب ۴۰/۶/۱۲)
- نظارت بر فعالیت های مربوط به ثبت شرکتها و مؤسسات غیر تجاری و عنداللزوم راهنمایی و ارائه طریق به واحدهای تابعه در انجام وظایف و حل مشکلات و مسائل مربوط
- تدوین دستورالعمل های مربوط به ثبت شرکتها و مؤسسات غیر تجاری و اتخاذ تدابیر لازم به منظور وحدت و ایجاد هماهنگی در نحوه انجام امور در واحدهای ثبتی
- بررسی و اجرای صحیح قراردادهای بین المللی و مقررات اتحادیه پاریس و سازمان بین المللی مالکیت معنوی (O.M.P) با توجه به سیاست سازمان ثبت و استفاده از تجربیات سایر کشورها و حسب مورد شرکت در اجلاسها و کنفرانسهای مربوط به نمایندگی از طرف سازمان متبوع (موضوع ماده واحده قانون اجازه الحاق دولت ایران به اتحادیه عمومی بین المللی معروف به پاریس مصوب ۱۳۳۷)
- رسیدگی و اقدام در مورد بازداشت سهام اشخاص ممنوع معامله در شرکتهای تجاری به تقاضای مراجع قانونی بر طبق قانون اجرای احکام مدنی و آئین نامه ها اجرای مفاد اسناد رسمی
- بررسی طرح های کلی مربوط به ثبت شرکتها و مؤسسات غیر تجاری و تأمین موجبات اجرایی آن
- انجام مکاتبات لازم با دفتر حقوقی و امور بین الملل در رابطه با وظایف و مسئولیتهای محوله
- شرکت در جلسات دادگاهها و دادرهای مرکز و شهرستانها بنا به دعوت رؤسای محاکم
- نظارت بر تغییر وضعیت حقوقی شرکتها براساس تصمیمات متخذ از سوی دادگاهها و دادرهای مرکز و شهرستانها (موضوع ماده ۲۷۰ قانون تجارت)

- بررسی و عنداللزوم اظهار نظر راجع به وکالتنامه‌های تنظیم شده در خارج از کشور در ارتباط با ثبت شرکتها
- بررسی و پاسخ به سؤالات مراجع و اشخاص خارجی در ارتباط با ثبت شرکتها و مؤسسات غیرتجاری و مالکیت صنعتی
- تأیید مدارک شرکتها جهت ارائه به وزارت امور خارجه
- شرکت در جلسات منعقد شده در وزارتخانه‌ها و مؤسسات و سازمانهای دولتی در ارتباط با ثبت شرکتها و مؤسسات غیرتجاری و مالکیت صنعتی
- بررسی و اجرای تصمیمات قانونی و وزارتخانه‌ها و مؤسسات و سازمانهای دولتی که سازمان ملزم به رعایت آن است.
- بررسی و رسیدگی لازم نسبت به طرح اساسنامه‌های شرکت‌های سهامی عام موضوع ماده ۸ قانون اصلاحی قسمتی از قانون تجارت
- نظارت بر اجرای مقررات موضوع اصل هشتماد و یک قانون اساسی در مورد ثبت شرکتها و مؤسسات خارجی (موضوع ماده ۵ آئین نامه اصلاحی مصوب ۱۳۱۱)
- رسیدگی در مورد طرح اعلامیه پذیره نویسی و اجازه انتشار آنها در خصوص شرکت‌های سهامی عام موضوع مواد ۹ و ۱۰ قانون اصلاحی قسمتی از قانون تجارت
- بررسی و رسیدگی به تقاضای متقاضیان تأسیس شرکت و عنداللزوم اخذ مجوز و استعلامهای لازم از مراجع ذیصلاح (ماده ۳ نظامنامه قانون تجارت)
- بررسی و رسیدگی به اسناد و مدارک مالکیت املاکی که جزء سرمایه اولیه شرکت منظور شده و یا در قبال سهام سهم‌الشرکه جدید به شرکتها منتقل شده و در صورت لزوم استعلام از مراجع ذیصلاح (طبق قانون تجارت)
- بررسی و انجام پلمپ دفاتر تجاری موضوع ماده ۱۱ قانون تجارت
- محاسبه و تعیین هزینه‌های متعلقه قانونی
- بررسی و تنظیم آگهی تأسیس شرکت و ارسال آن به دفتر روابط عمومی به منظور انتشار آگهی در روزنامه کثیرالانتشار
- بررسی و رسیدگی به صورتجلسات تغییرات و در صورت لزوم اخذ استعلامهای مورد نیاز در خصوص موجودیت شرکتها (ماده ۹ آئین نامه اصلاحی ثبت مصوب ۱۳۱۱)
- بررسی و رسیدگی ثبت علائم تجاری و تغییرات آن اعم از داخلی و خارجی موضوع مواد یک الی بیست و

پنج قانون ثبت علائم و اختراعات

- بررسی و اقدام در خصوص تعیین و تغییر نام شرکتها و مؤسسات غیر تجاری در تهران و سایر استانها
- بررسی و رسیدگی علائمی که به صورت کلیشه یا تصویر ارائه می گردد
- رسیدگی و تهیه آگهی ابطال علائم به تقاضای صاحب علامت طبق احکام صادره از دادگاهها
- رسیدگی به اعتراضات واصله در مورد علائمی که آگهی شده موضوع مواد ۱۷ و ۱۸ و ۱۹ قانون تجارت
- بررسی و تعیین میزان حق الثبت علائم تجاری و تجدید آن (موضوع ماده ۱۵ قانون تجارت)
- بررسی و انجام ثبت اختراعات داخلی و خارجی و تغییرات و یا انتقال آن موضوع مواد ۲۶ و ۲۷ و ۲۸ و ۲۹ قانون ثبت علائم و اختراعات
- بررسی و تعیین اقساط سالیانه حق الثبت اختراع (موضوع ماده ۳۵ قانون مزبور)
- بررسی و رسیدگی در مورد ثبت تشکیلات و مؤسسات غیر تجاری موضوع مواد ۵۸۴ و ۵۸۵ قانون تجارت
- ثبت خلاصه انواع شرکتهای ثبت شده اعم از سهامی غیر سهامی، انواع تعاونیها و غیره در دفتر مربوط با رعایت تسلسل

منبع: اداره کل ثبت اسناد و املاک کشور

فصل دوم

حق اختراع

حق اختراع چیست!!

رادیوهای ساعت دار، توپ های بازی اسکواش و لامپ برق نمونه هایی از اختراعات معروف هستند. دولت به مخترعین این محصولات، در ازای اینکه اطلاعات مربوط به اختراعاتشان را در اختیار عموم قرار می دهند، با اعطای حق اختراع، پاداش می دهد. حق اختراع به دارنده آن، امتیاز انحصاری و ویژه ای را برای بهره برداری از اختراعش می دهد. دارنده حق اختراع برای حدود ۲۰ سال حق قانونی دارد تا با پیگیری قانونی، دیگران را از تولید کالاها یا فرآیندهایی که به عنوان اختراع یا ابتکار به ثبت رسیده اند، بازدارد. یعنی در طول مدت اعتبار حق اختراع، دیگران نمی توانند بدون اجازه دارنده حق اختراع، محصول ابتکاری به ثبت رسیده را تولید کنند و یا فرآیند ابتکاری ثبت شده را مورد استفاده قرار دهند. بنابراین، اعطای حق اختراع، اعطای یک امتیاز انحصاری برای مدت زمانی معین است.

سابقه تاریخی

گواهی حق اختراع در ابتدا توسط مقام سلطنت در انگلستان، به مخترع اعطا می شد. گواهی حق اختراع، یک ابلاغیه سلطنتی بود که به موجب آن، دارنده اش برای انجام هر آنچه که طبق این گواهی به وی اجازه داده شده بود، قدرت مقام سلطنت را پیدا می کرد.

سابقه صدور اولین ورقه ثبت شده حق اختراع به سال ۱۳۳۱ باز می گردد که مربوط می شد به یک نساج فلمینگی که قصد فعالیت تجاری در انگلستان را داشت. اکثر گواهی های حق اختراع که در این زمان اعطا می شد، به طور کلی به منظور تشویق تجارت بود تا تشویق خلق اختراعات جدید. در بسیاری از موارد، اعطای گواهی ثبت اختراع، ابرازی در دست مقام سلطنت برای کنترل تجارت بود که تا پایان دوره سلطنت الیزابت اول، سو استفاده های زیادی از این روش صورت می گرفت. در دعوی Darcy علیه (Thomas Allen سال - Co Rep 84b)، رأی صادر شد که به موجب آن، حق انحصاری که برای واردات، ساخت و فروش کارت های بازی به تاجری اعطا شده بود، به دلیل مغایرت با "Common Law" لغو گردید.

"قانون امتیازات انحصاری (The Statute of Monopolies)" در سال ۱۶۲۳ به منظور کنترل یا محدود کردن اینگونه سواستفاده ها به تصویب رسید. امتیازات انحصاری، مگر مواردی که مطابق بخش ۶ این قانون مستثنی شده بود، لغو گردیدند. مطابق بخش ۶ این قانون، برای هر "نوع تولید جدید" یک امتیاز انحصاری ۱۴ ساله اعطا می شد. اگرچه این بخش از این قانون نفس اعطای گواهی ثبت اختراع را مجاز دانست، اما فرآیند عملی تقاضای ثبت اختراع و حق انحصاری مربوط به اختراع، هنوز تحت حاکمیت نظام حقوقی کامن لو قرار داشت. "قانون ثبت اختراعات (5381)" (The Patents Act 5381) مربوط می شد به مساله اعراض از ادعای اختراع و استمرار مدت زمان این ادعا، اما اولین قانون جامع در خصوص این موضوع، "قانون اصلاح حقوق ثبت اختراعات (Patent Law Amendment Act)" مصوب سال ۱۸۵۲ بود که "اداره ثبت اختراعات" را به وجود آورد. این قانون شرطی را لازم می دانست که به موجب آن برای دریافت گواهی ثبت اختراع بایستی "مشخصات دقیق و کامل مربوط به هر نوع کاربردی که اختراع مورد نظر دارد" نیز ارائه شود.

در سال ۱۸۸۳، "قانون ثبت اختراعات، طرح ها و علامت های تجاری (Patents, Designs and Trade Marks Act)" به تصویب رسید، با این هدف که "بریتانیا" را قادر سازد تا تعهدات متقابلش را تحت "کنوانسیون پاریس برای حمایت از مالکیت صنعتی (Paris Convention for the Protection of Industrial Property)" ایفا کند. براساس این قانون می بایست مشخصات دقیق و کامل اختراع که مشتمل بر جزییات اختراع مورد ادعا باشد، در فرم تقاضا درج شود و قبل از اعطای حق اختراع توسط "اداره ثبت اختراعات" مورد بررسی قرار گیرد. پس از دعوی "Nobels Explosive Company LTD" علیه "Anderso" در سال 11511, PRC 4981 ("ادعا"ی شخص مخترع ملاک عمل بود و وی نمی توانست حق اختراع را به مواردی که در قسمت "مجموعه مشخصات اختراع" ذکر شده بود، ولی در قسمت "ادعا" درج نشده بود، تسری دهد. این قضیه، بحث استفاده از ادعاها را به منظور مشخص کردن ابعاد حقوقی حق اختراع برجسته کرد.

تا این زمان، نظام ثبت اختراعات در بریتانیا، صرفاً یک نظام سپرده بود، به این معنا که فقط تقاضاها را تحویل می گرفت و آنها را از نظر ظاهری بررسی می کرد تا مطمئن شود به طور کامل تکمیل شده اند (بدون بررسی ماهیت مندرجات). نیاز به اثبات اینکه یک اختراع واقعاً "جدید" باشد تا تصویب "قانون ثبت اختراعات" مصوب سال ۱۹۰۷، وجود نداشت، و این قانون بود که رویه کنترل تقاضانامه ها را از جهت "ابداعی بودن"

اختراعات، همراه با تحقیقاتی که می بایست در خصوص حق اختراعات اعطا شده طی ۵۰ سال قبل به عمل می آمد، مطرح کرد. در "قانون ثبت اختراعات ۱۹۰۷" دلایلی که بتوان به موجب آنها اختراع غیر معتبر را شناسایی کرد، بیان شده است. در "قانون ثبت اختراعات ۱۹۱۹" مقرر شد که وجود ادعاهای غیر معتبر در یک تقاضانامه، کل آن تقاضانامه را باطل نمی کند.

کل نظام ثبت اختراعات در سال ۱۹۴۹، با تصویب "قانون ثبت اختراعات ۱۹۴۹" مورد بازنگری قرار گرفت. حقوق نوین در خصوص ثبت اختراعات، در "قانون ثبت اختراعات ۱۹۷۷" تدوین شد، با این هدف که بریتانیا تعهداتش را تحت "کنوانسیون ثبت اختراعات اروپا"، (European Patent Convention - Community Patent Convention) (5791 Patent Co-operation Treaty) و "معاهده همکاری ثبت اختراعات (Patent Co-operation Treaty) 0791" ایفا کند. قانون مذکور (۱۹۷۷) شامل بخش هایی می باشد که آیین ثبت اختراعات "اداره ثبت اختراعات اروپا" و طرح های مورد نظر "کنوانسیون ثبت اختراعات جامعه اروپا" را بیان می کند. قانون ۱۹۴۹ به طور کامل، توسط قانون ۱۹۷۷ فسخ نشد؛ مگر قسمت هایی که در تعارض با "کنوانسیون ثبت اختراعات اروپا" بود. در حال حاضر، آن قسمت از قانون ۱۹۴۹ که در تعارض با قانون ۱۹۷۷ نبود، بخشی از قانون اخیر را تشکیل می دهد.

چرا حق اختراعات اعطا می شوند!!

برای اینکه دارنده حق اختراع بتواند دیگران را از استفاده و تولید محصول یا فرآیند به ثبت رسیده منع کند، و بدین ترتیب به نحو موثری جلوی رقابت را برای یک دوره ۲۰ ساله بگیرد، این سوال ممکن است پیش آید که چطور این امر می تواند توجیه پذیر باشد!! قبل از هر چیز، دارنده حق اختراع برای کسب این حق، دانش مربوط به اختراعش را در اختیار عموم قرار می دهد. اگر چه دیگران نمی توانند از حق اختراع در طی "دوره اعتبار حق اختراع" استفاده کنند، اما مطمئناً آنها می توانند به جزییات مربوط به اختراع توجه کنند و از پیشرفت های صنعتی و حرفه ای به وجود آمده، آگاهی یابند. حق اختراع، پاداشی است که به ازای در اختیار قرار دادن دانش مربوط به اختراعات جدید، به فرد مخترع داده می شود. دوم اینکه، مخترعی که به این طریق پاداش می گیرد، ممکن است به خلق اختراعات مفید دیگری نیز تشویق شود. بنابراین، اعطای حق اختراع انگیزه ای برای

خلاقیت بیشتر است. توجه سوم می تواند این باشد که وقتی محصولات جدید اختراع می شوند، این امر اقتصاد را رونق می بخشد، زیرا محصولات بیشتری جهت خرید مصرف کنندگان وجود خواهد داشت. دارنده حق اختراع اغلب مبلغ زیادی را برای تحقیق و توسعه (D&R) محصول خود هزینه کرده است. داشتن امتیاز انحصاری برای یک دوره محدود، این اجازه را به مخترع می دهد تا قبل از اینکه دیگران برای رقابت وارد بازار شوند، سرمایه گذاری انجام شده را جبران کند. به علاوه، اگر حق اختراع داده نمی شد، دیگرانی که مجبور نبوده اند برای تحقیق و توسعه محصول جدید سرمایه گذاری کنند، می توانستند اختراع را کپی کنند و آن را ارزانتر تولید نمایند و بدین ترتیب، بدون زحمت سود ببرند. در نتیجه، مخترع از توانایی های لازم برای جبران سرمایه گذاریش محروم می شد. دارنده حق اختراع می بایست امتیاز انحصاری خویش را فقط در جهت هدف مشروع جبران سرمایه گذاریش به کار برد و نه صرفاً به قصد مانع شدن از رقابت. برای اطمینان از این امر، قید و بند قانونی وجود دارد، بدین ترتیب که اگر دارنده حق اختراع پس از یک دوره معین به طور اقتصادی از حق اختراع خود بهره برداری نکند "مجوز اجباری" صادر خواهد شد. این موضوع با جزییات بیشتر در بخش های بعدی مورد بررسی قرار خواهد گرفت.

نظام اعطای حق اختراع

الف - تقاضانامه

دو روش برای کسب گواهی حق اختراع در بریتانیا وجود دارد. متقاضی می تواند برای ثبت اختراع در داخل کشور خود درخواست بدهد، که یا از طریق اداره ثبت اختراعات در محل اقامت مخترع و یا از طریق اداره ثبت اختراعات در لندن، تقاضا می دهد. شق دیگر این است که تقاضانامه در اداره ثبت اختراعات اروپا (EPO) "در شهر مونیخ تنظیم شود و همراه با تقاضانامه ای باشد که کشور بریتانیا را به عنوان کشوری که حق اختراع در آن معتبر باشد، انتخاب کند (این انتخاب می تواند در مورد سایر کشورهای عضو نیز صورت پذیرد). اگر تقاضانامه تکمیل شده در EPO از نظر دولت بریتانیا مورد قبول باشد، ثبت اختراع شناخته شده توسط EPO، در بریتانیا تحت حاکمیت قانون ۱۹۷۷ خواهد بود.

تاریخی که تقاضانامه ثبت اختراع به "اداره ثبت اختراعات" تسلیم می شود، "تاریخ تقدم" نام دارد و دوره اعتبار حق اختراع از این تاریخ محاسبه می شود. ثبت تاریخ تقدم به دو دلیل مهم است. جنبه "ابتکاری بودن"

اختراع با در نظر گرفتن آخرین پیشرفت ها، از آن تاریخ مورد ارزیابی قرار می گیرد. بنابراین، قبل از آن تاریخ نباید چنین ابتکاری صورت گرفته باشد. به علاوه، هر شخصی که پیش از آن تاریخ با حسن نیت در عرصه مربوط به اختراعی که توسط مخترع به ثبت رسیده، فعالیت می کرده و تعهدات قانونیش را انجام داده باشد، حتی پس از اعطای حق اختراع به شخص دیگر نیز می تواند به فعالیتش در آن زمینه ادامه دهد، هر چند این احتمال هست که اینگونه استفاده از تقدم، تقاضانامه حق اختراع را باطل کند (توضیح بیشتر در بخش های بعدی خواهد آمد).

مطابق با بخش ۱۴ "قانون ثبت اختراعات ۱۹۷۷"، تقاضانامه بایستی به شکل مشخص باشد و به روش تعیین شده، همراه با هزینه مقرر ارایه شود. تقاضانامه بایستی شامل "اوصاف دقیق اختراع"، "یک ادعا" یا "چند ادعا" و طرح هایی که مورد استناد است، باشد. تقاضانامه همچنین، می بایست شامل "خلاصه" باشد. اگر طی ۱۲ ماه قبل از ارایه تقاضانامه، تقاضانامه دیگری که مرتبط با تقاضانامه اخیر باشد، تنظیم شده باشد، می توان درخواست کرد که تاریخ ارایه تقاضانامه قبلی به عنوان "تاریخ تقدم" ثبت شود. طبق بخش ۱۶ قانون فوق الذکر، تقاضانامه در روزنامه رسمی "اداره ثبت اختراعات" به چاپ خواهد رسید (مگر اینکه تقاضانامه پس گرفته شود و یا رد شود) و تنها در این مرحله است که تقاضانامه در اختیار عموم قرار می گیرد.

بخش ۱۷ قانون فوق الذکر به متقاضی اجازه می دهد تا برای بررسی و تحقیق مقدماتی درخواست ارایه دهد. این امر توسط کارمند "اداره ثبت اختراعات" انجام می گیرد تا اطمینان حاصل شود که شرایط قانونی رعایت شده است. تحقیقی نیز درخصوص آخرین پیشرفت ها در زمینه اختراع مورد نظر انجام خواهد شد. آنوقت گزارشی از تحقیق برای شخص متقاضی فرستاده می شود. در آن زمان، متقاضی برای انجام تحقیق اساسی، ظرف مدت ۶ ماه، درخواست خواهد کرد. اگر مرحله انجام تقاضانامه به خوبی به پایان برسد، حق اختراع داده خواهد شد، یک آگهی منتشر خواهد شد و حق اختراع اعطا شده از تاریخ انتشار آگهی معتبر خواهد بود، هر چند که دوره اعتبار حق اختراع از تاریخ تقدم شروع می شود.

تقاضانامه ممکن است بعد از اینکه ارایه شد و قبل از اینکه حق اختراع اعطا گردد، اصلاح شود که این امر به دو صورت می تواند باشد: یا اینکه هر گونه نقص در تقاضانامه که توسط "اداره ثبت اختراعات" مشخص شده است، اصلاح شود، و یا اینکه شخص متقاضی پس از دریافت نتایج تحقیق مقدماتی و یا تحقیق اساسی، نواقص تقاضانامه را رفع نماید. در این اصلاحات "موضوع اضافه شده ای" وجود نخواهد داشت بلکه تنها تصحیح

مندرجات تقاضانامه صورت می گیرد.

ب - مشخصات دقیق و کامل اختراع

مشخصات اختراع در اصل، تشریح اختراع و توضیح بهترین روش اجرای آن اختراع می باشد. این مجموعه مشخصات بایستی شامل طرح های گرافیکی که اختراع را نمایش می دهند، باشد و همچنین، گویای پیشنهادی برای نحوه کارکرد اختراع مزبور باشد. مجموعه مشخصات خوب، اختراع را به طور جامع و مانع توصیف می کند، به نحوی که حذف هر قسمت از آن، کارآیی حق اختراع اعطایی را کاهش می دهد. این مجموعه مشخصات باید جزئیات کافی را آشکار کند، به طوری که یک "شخص ماهر در آن صنف" بتواند اختراع را اجرا کند یا آن را ایجاد کند. اگر چنین نباشد، ممکن است حق اختراع لغو شود.

پ - ادعاها

"ادعاها" بخشی از مجموعه مشخصات اختراع را تشکیل می دهند. ادعاها، بخش های حقوقی تقاضانامه هستند که در صورتی که نقض شوند، دادگاه آنها را مورد بررسی قرار خواهد داد. بخش ۱۴ (۵) قانون فوق الذکر بیان می دارد که ادعا بایستی: "موضوعی را که شخص متقاضی خواهان حمایت از آن است توصیف کند؛ واضح و مختصر باشد؛" "با توصیفات اختراع هماهنگی داشته باشد" و یک اختراع را، یا مجموعه ای از اختراعات را که به گونه ای به هم مرتبطند که مفهوم اختراعی واحد را به وجود می آورند، شرح دهد. قصور در تعریف کامل ابعاد اختراع، کار را برای اشخاص ثالث آسانتر خواهد کرد تا آنها بتوانند به فعالیت در موضوعاتی که در ادعا ذکر نشده است، پردازند و بنابراین، از امکان پیگیری قانونی توسط دارنده حق اختراع جلوگیری به عمل آورند.

از طرف دیگر، اگر ادعاها شامل اغراق گویی در مورد قابلیت های اختراع باشد، این امر می تواند باعث ابطال حق اختراع شود. "ادعاها" تعریف و مشخص خواهند کرد که چه چیز از اختراع مورد نظر جنبه "نوآوری" و "ابتکار" دارد. این ادعاها حریم هایی هستند که نشان می دهند مالکیت دارنده حق اختراع تا کجاست، تا به این ترتیب، دیگران به آن تجاوز نکنند.

ت - خلاصه

"خلاصه" بخشی از سندی است که مربوط به کارشناس فنی است. این خلاصه، شامل اطلاعات فنی کامل

برای فرد ماهر در زمینه مربوط به اختراع می باشد، به منظور اینکه شخص ماهر چندین تحقیق انجام دهد تا دریابد که آیا آن اختراع، فراتر از چیزی است که از قبل در این زمینه وجود دارد یا خیر.

نظام حق اختراع بین المللی

اعطای حق اختراع در بریتانیا خودبخود حمایت بین المللی را موجب نمی شود، هر چند نظر به اینکه هنوز چیزی به عنوان "حق اختراع شناخته شده بین المللی" وجود ندارد، شماری از ترتیبات وجود دارند که جلب حمایت در حوزه های قضایی کشورهای دیگر را امکان پذیر می سازند.

الف - کنوانسیون مالکیت صنعتی پاریس ۱۸۸۳ (Convention Paris Industrial)

دو اصل اساسی که از کنوانسیون پاریس ناشی می شوند، عبارتند از: "اصل عمل متقابل" و "نظام اولویت". طبق "اصل عمل متقابل"، اتباع هر یک از کشورهای عضو این کنوانسیون می بایستی از حقوقی مشابه با حقوق اتباع کشور دوم (کشور دیگری که عضو کنوانسیون فوق است) برخوردار شوند. "نظام اولویت" بدین معنی است که اگر شخصی تقاضانامه ای را در یکی از کشورهای عضو کنوانسیون فوق ارائه نمود و سپس طی ۱۲ ماه تقاضانامه دیگری را در یکی دیگر از کشورهای عضو کنوانسیون پاریس ارائه کرد، بتواند تقاضای ثبت تاریخ تسلیم تقاضانامه اول را به عنوان تاریخ تقدم بنماید. نظام اولویت همچنین، به این معنی است که تقاضانامه اول، تقاضانامه دوم را به دلیل اینکه در آن نیز درخواست برای نوآوری شده است، نقض نخواهد کرد.

ب - معاهده همکاری ثبت اختراعات ۱۹۷۰ (Treaty - Patent Co - Operation) (PCT)

معاهده، همکاری ثبت اختراعات، (PCT) توسط سازمان جهانی مالکیت فکری (World Intellectual Property Organisation - WIPO) در ژنو تنظیم شد. هدفی که در این نظام دنبال می شود، حذف نیاز به تنظیم تقاضانامه در کشورهای مختلف می باشد. تبعه هر کشور عضو این معاهده می تواند "تقاضانامه بین المللی ثبت اختراع" را در هر اداره ثبت اختراع معین (که به عنوان "اداره دریافت کننده تقاضانامه" شناخته می شود)، و با انتخاب کشورهایی که خواهان ثبت اختراع در آنها می باشد، تنظیم نماید. این تقاضانامه بین المللی همان آثاری را که بر تقاضانامه در کشور نخست و بر تقاضانامه ها در کشورهای مشخص شده

توسط متقاضی مترتب است، دارا می باشد. سپس این تقاضانامه به یک "مقام تحقیق بین المللی" که تحقیق درخصوص سوابق موجود در مورد اختراع مورد نظر را انجام خواهد داد، فرستاده می شود و این مقام بین المللی، نتایج تحقیق را به هریک از اداره های ثبت اختراعات کشورهای مشخص شده خواهد فرستاد. از این مرحله، پیگیری بعدی در هر کشوری توسط اداره ثبت اختراعات محلی و مطابق با آیین ثبت در این اداره ها می باشد.

پ - کنوانسیون ثبت اختراعات اروپا ۱۹۷۳

(European Patent Convention - EPC) اصول "کنوانسیون ثبت اختراعات اروپا (EPC)" با اصول "معاهده ثبت اختراع (PCT)" در این مورد مشابه است که متقاضی یک "تقاضای واحدی" را که در آن کشورهای اروپایی خاصی را مشخص کرده است، تنظیم نماید. اما طبق نظر "برایان رید (Brian Reid)" اصول "کنوانسیون ثبت اختراعات اروپا" از این جهت که هم تحقیق و هم بررسی در "اداره ثبت اختراعات اروپا" متمرکز می شود، پیشرفته تر است. به علاوه، برخلاف "معاهده همکاری ثبت اختراعات"، اعتبار هر اختراع واحد، به جای معیارهای رایج ملی، با معیارهای بیان شده در "کنوانسیون ثبت اختراعات اروپا" ارزیابی می شود (اگر این معیارها متفاوت باشند). تمامی کشورهای عضو اتحادیه اروپا امضا کنندگان این کنوانسیون (EPC) هستند، به علاوه کشورهای دیگری همچون سوییس. کنوانسیون مذکور توسط "اداره ثبت اختراعات اروپا" برگزار شد، که در آن مقرر گردید مسایل مربوط به تفسیر توسط "هیات تجدید نظر" مورد بررسی قرار گیرد. در دعوی Merrill Dow علیه Norton, RPC97 (6991) مجلس اعیان بریتانیا مقرر داشت که مساله تصمیمات "اداره ثبت اختراعات اروپا" درخصوص تفسیر کنوانسیون مزبور (EPC) در صلاحیت دادگاه های بریتانیا می باشد. این تلویحاً به این معنی است که در تفسیر موادی از "قانون ثبت اختراعات ۱۹۷۷"، دیدگاه "کنوانسیون ثبت اختراعات اروپا" باید مورد تبعیت قرار بگیرد.

ت - کنوانسیون ثبت اختراعات جامعه اروپا (Patent Conversation Communtiy)

کشورهای عضو "جامعه اقتصادی اروپا"ی پیشین ("اتحادیه اروپا"ی کنونی) "کنوانسیون ثبت اختراعات جامعه اروپا" را به وجود آوردند. هدف از ایجاد این کنوانسیون، تاسیس نظامی بود که بتواند حق اختراع واحدی را در سرتاسر جامعه اروپا اعطا کند. یکی از طرح های مورد نظر این بود که این نظام توسط "اداره ثبت اختراعات اروپا" در مونیخ اداره شود. هر چند این کنوانسیون در سال ۱۹۸۵ و ۱۹۸۹ بازنگری شد، اما هنوز این

نظام اجرا نمی شود.

آینده حق اختراعات

نظام ثبت اختراعات، نخستین مورد از نظام های مالکیت فکری بود که قصد داشت با وضع قانون، یک نظام واقعاً هماهنگ و سر تا سری را در جامعه اروپا به وجود آورد. پیشرفت هایی که برای آینده حقوق ثبت اختراعات قابل تصور می باشند، بیش از آنکه ناظر به یکسان سازی مقررات باشند، به پیشرفت هایی که در حوزه های بیوتکنولوژی، مهندسی ژنتیک و کامپیوتر انجام می گیرد، مربوط خواهند بود.

فصل سوم

بررسی آماری اختراعات ثبت شده مطابق پایگاه Nanotech-Now

خلاصه

2000 اختراع ثبت شده بین سالهای ۱۹۷۰ تا ۲۰۰۳ در پایگاه ISI در زمینه نانو فناوری موجود می باشد، که مربوط به مجریانی از کشورهای مختلف می باشد. جهت تحلیل آماری سهم کشورها و مجریان در ثبت اختراعات به تفکیک مشخص گردید سپس نسبت اختراعات ثبت شده به کشورها و نسبت اختراعات به نوع مجریان بدست آمد و همچنین بر اساس نوع مجری ها این نتایج نیز تفکیک شد، در انتها با بکاربردن کلمات کلیدی سهم عناصر پایه و کاربردهای مختلف در اختراعات ثبت شده تعیین گردیده است.

1-1 مقدمه

پایگاه داده ثبت اختراعات نانو فناوری (www.NanoTech-Now.com) و ورودی های جدید به لیست اختراعات اداره ثبت اختراعات آمریکا (www.USPTO.gov) را که به نانو فناوری مرتبط می شوند، گردآوری کرده و اطلاعات آن را در یک پایگاه داده جمع آوری می کند.

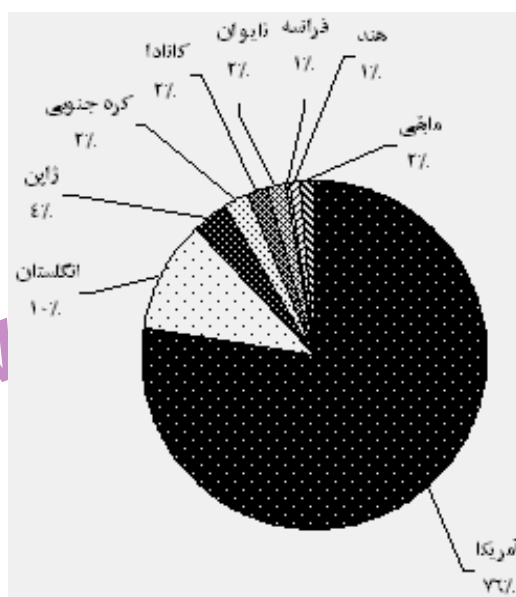
۱-۲- روش کار

۲۰۰۰ اختراع ثبت شده بین سالهای ۱۹۷۰ تا ۲۰۰۳ در این پایگاه در زمینه نانو فناوری می باشد، که مربوط به مجریانی از کشورهای مختلف می باشد. جهت تحلیل آماری ابتدا سهم کشورها و مجریان در ثبت اختراعات به تفکیک مشخص گردید سپس نسبت اختراعات ثبت شده به کشورها و نسبت اختراعات به نوع مجریان بدست آمد و همچنین بر اساس نوع مجری ها این نتایج نیز تفکیک شد، در انتها با بکاربردن کلمات کلیدی سهم عناصر پایه و کاربردهای مختلف در اختراعات ثبت شده تعیین گردیده است.

۳-۱- نتایج و بحث

۱-۳-۱- کشورها

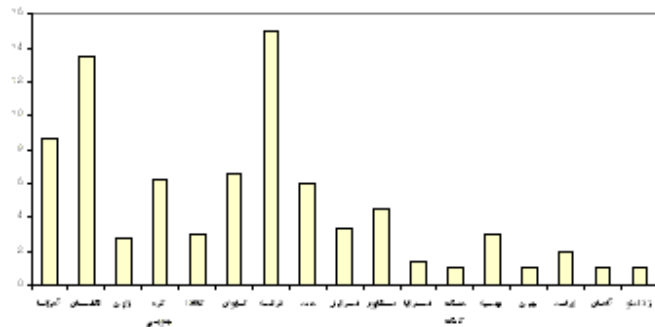
شکل ۱ سهم کشورها را در اختراعات ثبت شده نشان میدهد که معیاری از کمیت کار انجام شده در هر کشور است و شکل ۲ نسبت تعداد اختراعات به تعداد مجریان هر کشور می باشد که می تواند معیاری از کیفیت فعالیت هر کشور می باشد. طبق شکل ۱ آمریکا با ۱۵۴۲ مورد دارای بیشترین ثبت اختراعات در USPTO بوده که این رقم بیش از ۳/۴ کل اختراعات ثبت شده است. با توجه به این که مطابق گزارش سازمان جهانی مالکیت معنوی ۳۵/۷ درصد کل اختراعات جهان در سال ۲۰۰۳ از کشور آمریکا به ثبت رسیده است [۱] رقم فوق قابل انتظار میباشد. انگلستان و ژاپن با ۲۰۳ و ۱۷۵ اختراع بعد از آمریکا در رده های دوم و سوم قرار دارند. نسبت تعداد اختراعات به مجریان در انگلستان بیشتر از آمریکا، ژاپن و دیگر کشورها بوده که این نشان از کیفیت بالای فعالیت های انجام شده در این کشور دارد.

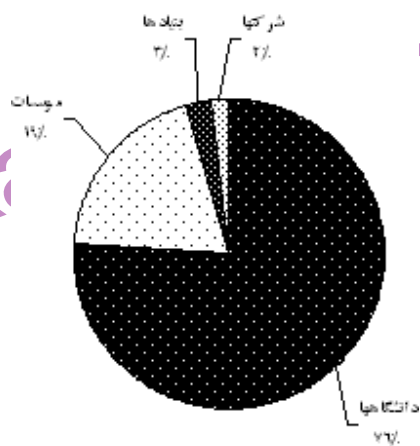
شکل ۱: سهم کشورها در ثبت اختراعات

بین کشورهای آسیایی ژاپن بیشترین اختراعات ثبت شده (کمیت) و تایوان بالاترین نسبت اختراعات (کیفیت) را داراست. فرانسه مطابق شکل ۲ بالاترین نسبت اختراعات را داشته، ولی از آنجایی که تنها یک مجری از آن

کشور در این پایگاه داده وجود داشته است، نسبت بالای کیفیت آن چندان مهم به نظر نمی‌رسد.

شکل ۲: نسبت تعداد اختراعات به تعداد مجریان هر کشور

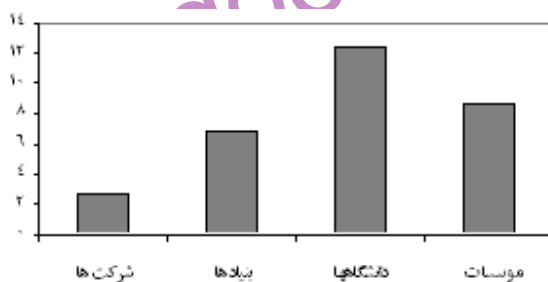
شکل ۳: سهم مجریان در ثبت اختراعات

۱-۳-۲- مجریان

با توجه به این که دانشگاهها بنیه علمی قویتری در علوم پایه داشته و نانوفناوری به علوم پایه وابستگی شدیدی

دارد و همچنین به این علت که ارتباطات علمی و دسترسی به نتایج علمی یکدیگر در دانشگاهها آسانتر است، "دانشگاهها" در میان مجریان فعال در زمینه نانوفناوری بیشترین ثبت اختراعات (شکل ۳) و بهترین کیفیت کار (شکل ۴) را ارائه داده‌اند. مؤسسات نسبت به شرکتها و بنیادها جنبه‌های علمی تری داشته ولی قابل قیاس با دانشگاهها نمی‌باشد.

نسبت اختراعات ثبت شده به تعداد مجریان در بنیادها بیشتر از شرکتها بوده که دلیل آن ماهیت (تاحدی) غیرانتفاعی بنیادها و قابلیت ریسک بالای آنها در علوم مختلف بخصوص علوم نوین می‌باشد.

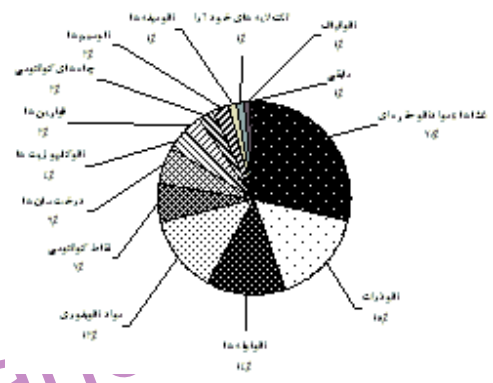
شکل ۴: نسبت اختراعات ثبت شده به تعداد مجریان

۱-۳-۳- عناصر پایه

باتوجه به این که بیشتر اختراعات ثبت شده در زمینه نانوفناوری استفاده از یک عنصر پایه جهت ساخت یا کاربردهای گوناگون این زمینه می‌باشد، در این پیمایش میزان تنوع اختراعات ثبت شده مورد بررسی قرار گرفتند. همان طور که ملاحظه می‌شود به دلیل اهمیت و حساسیت بحث کاتالیزورها، حسگرها و نانوفیلتراسیون بیش از ۲۸٪ سهم کل ثبت اختراعات انجام شده مرتبط به غشاء و مواد نانوحفره‌ای می‌باشد، که کلمات کلیدی مانند سیلیکون نانوحفره‌ای [۱] یا غربالهای مولکولی [۲] نیز در این مجموعه قرار می‌گیرند.

سادگی تولید و همچنین اهمیت و گستردگی فراوان کاربرد عناصر پایه‌ای مانند نانوذرات، نانولوله‌ها و مواد نانوبلوری در ساخت قطعات و ابزار گوناگون آنها را با ۱۵، ۱۴ و ۱۳ درصد در رتبه‌های بعدی قرار داده است. دیگر عناصر پایه نیز مانند نقاط کوانتومی، درخت‌سانها و ... نیز به دلیل پیچیدگی در ساخت با سهم کمتر در رتبه‌های بعد قرار دارند. همچنین نانوسیمها نیز علیرغم کاربردهای گوناگون آنها در صنایع الکترونیک، به دلیل شرایط سخت رسیدن به سیمهای با طول مورد نیاز، سهم کمتری در اختراعات ثبت شده را دارا می‌باشد. مابقی عناصر پایه نیز شامل نانو کپسولها، نانو کره‌ها و ابرمولکولها می‌باشد، که جمعاً حدود یک درصد کل

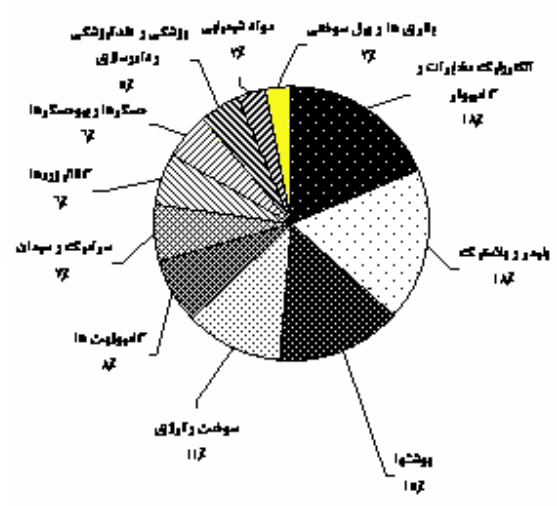
اختراعات ثبت شده را شامل می شوند.

شکل ۵: سهم عناصر پایه مختلف از اختراعات ثبت شده

۱-۳-۴- کاربردها

سهم کاربردهای مختلف نانو فناوری در اختراعات ثبت شده مندرج در این پایگاه بررسی گردیده و نتایج حاصله در شکل ۶ نمایش داده شده است.

شکل ۶: سهم کاربردهای مختلف در اختراعات ثبت شده

همانطور که ملاحظه می گردد صنایع الکترونیک، پلیمر و پلاستیک به همراه پوششها سهم عمده‌های از کاربردها را در اختراعات ثبت شده به خود اختصاص داده‌اند.

به دلیل اهمیت صنایع الکترونیک و کاربردهای وسیع آن در صنایع دیگر بازار بزرگی برای این صنعت ایجاد شده و سرمایه گذارهای زیادی در این زمینه انجام شده است، بودجه‌های زیادی برای تحقیق و پژوهشهای نوین در این صنایع اختصاص می‌یابد. در نتیجه ملاحظه می‌شود، که صنایع الکترونیک بیشترین سهم کاربردها را در اختراعات ثبت شده در زمینه نانو فناوری به خود اختصاص داده است.

پلیمرها و پلاستیک‌ها دارای ساختار ساده و قابل تغییرتری نسبت به دیگر مواد هستند، به طوری که می‌توان به راحتی اجزای تشکیل دهنده آنها را به نحو دلخواهی تغییر داد و در نهایت به محصولات جدید و متنوعی رسید. این ویژگی منحصر به فرد در پلیمرها و پلاستیک‌ها زمینه مناسبی برای تحقیق و بررسی در زمینه نانو فناوری را فراهم آورده و سهم عمده‌ای در ثبت اختراعات به خود اختصاص می‌دهد.

پوشش‌ها (بصورت رنگ، آبکاری و غیره) در صنایع مختلف به عنوان یک راهکار ارزان نقش حیاتی و مهمی را ایفا کرده و به عنوان فاکتور مهمی در ساخت اکثر دستگاه‌ها و تجهیزات صنعتی و غیرصنعتی در نظر گرفته می‌شود. این شرایط باعث گردید قسمت عمده‌ای از مطالعات در این زمینه صورت گیرد.

سوخت و انرژی دغدغه اولیه و همیشگی تولید کنندگان و صنعتگران می‌باشد، چرا که فشار قیمت سوخت بر بازار صنایع بسیار زیاد است و بهینه کردن مصرف سوخت و تولید انرژی با حداقل آلودگی هدف همگان بوده و این مهم باعث گردیده محققین از علوم و فناوریهای جدید در این راستا بهره گیرند، به طوری که نانو فناوری در این زمینه بسیار تأثیر گذار بوده و سوخت و انرژی رتبه چهارم کاربردهای نانو فناوری را به خود اختصاص داده است. البته به دلیل تأثیر مستقیم کامپوزیتها بر کاهش مصرف سوخت در این زمینه نیز کاربرد قابل توجهی از اختراعات را به خود اختصاص می‌دهد.

۱-۴- نتیجه گیری

با توجه به بررسی های انجام شده در زمینه اختراعات ثبت شده، در میان کشورهای جهان آمریکا بیشترین اختراعات ثبت شده و انگلیس بهترین کیفیت کار انجام شده در این زمینه را دارا می باشد. در میان مجریان نیز دانشگاه ها، همچنان پیشتاز تحقیقات بوده و به همراه مؤسسات بیش از ۹۵٪ اختراعات ثبت شده را به انجام رسانده اند.

در میان عناصر پایه، غشاءها و مواد نانوحفره ای، نانوذرات، نانولوله ها، مواد نانوبلوری و نقاط کوانتومی به دلیل سادگی تولید و مشهور بودن، بیشترین سهم را از اختراعات ثبت شده به خود اختصاص داده اند. در میان کاربردها نیز صنایع الکترونیک، به دلیل حجم بزرگ بازار و صنایع دیگر مانند پلیمر و پلاستیک، پوشش ها، سوخت و انرژی و کامپوزیت ها به دلیل سادگی تولیدات و عام بودن محصولات به ترتیب بیشترین سهم ها را به خود اختصاص داده اند.

۱-۵- مراجع

1- World Intellectual Property Organization: Yearly review of the PCT 2003, wipo publication No.901(E)

[1] - Nanoporous silicon

[2] - Molecular sieve

فصل چهارم

➤ لیست اختراعات ثبت شده در سازمان ثبت اختراعات

(اختراعات بین سالهای ۱۳۶۸-۱۳۷۳ با علامت مشخص شده است.)

اختراعات پژوهشکده صنعت نفت :

سابقه اولین اختراعات ثبت شده پژوهشگاه به اوایل دهه ۷۰ باز میگردد، اما در سالهای اخیر، بواسطه افزایش بی سابقه دستاوردهای پژوهشی و مشارکت در فعالیتهای تحقیقاتی مشترک بین المللی ، نیاز به سازماندهی امور مربوط به ثبت و حفاظت مناسب از اختراعات پژوهشگاه بیش از هر زمان دیگری احساس شد . نهایتاً در تابستان سال ۸۲ و در اقدامی کم نظیر در کشور ، بخش پتنت در زیر مجموعه معاونت فن اوری و امور بین الملل پژوهشگاه صنعت نفت فعالیت خود را آغاز کرد .

هدف از این حرکت ، اطمینان از ثبت دستاوردهای ارزشمند پژوهشگاه و حفاظت داخلی و بین المللی از این دستاوردها و نهایتاً فراهم آوردن زمینه ای مناسب برای اعطای لیسانسهای داخلی و بین المللی مبتنی بر این دستاوردها ، بوده است از مهمترین دستاوردهای پژوهشگاه صنعت نفت در عرصه ثبت اختراعات می توان به موارد ذیل اشاره کرد

پتنتهای ثبت شده و در حال ثبت

- ثبت بیش از ۵۰ پتنت داخلی
- ۴۳ پتنت در حال ثبت داخلی
- ثبت ۷ پتنت بین المللی
- ۲ پتنت در حال ثبت

تحلیل پتنت

- بررسی حوزه تکنولوژیکی کاتالیست فرایند فیشر - تروپش با استفاده از تحلیل پتنت

برقراری رویه ای منظم برای گزارش دهی و ثبت اختراعات

پیگیری متمرکز امور مربوط به ثبت اختراعات و علائم تجاری در بخش پتنت در زیر مجموعه معاونت فناوری و امور بین الملل (در حال حاضر اقداماتی برای تصویب چارت سازمانی مربوطه در جریان است .)

تهیه فرم استاندارد گزارش دهی اختراع

- تعیین نماینده ای در هر پژوهشگاه برای پیگیری امور مربوطه
 - تعریف نحوه ارتباط موثر میان بخش پتنت و امور حقوقی پژوهشگاه
 - تنظیم ضوابط داخلی و تعیین مراجع ذیصلاح در مورد تصمیم گیریهای مربوطه
 - حذف موانع زائد فرایند ثبت داخلی (با همکاری سازمان مالکیت‌های صنعتی)
 - سازماندهی کامل مسیر ثبت بین المللی پتنت های پژوهشگاه
- در عصر انقلاب فناوری ، بدون توجه به مالکیت‌های معنوی ، حضور موثر در عرصه بازارهای بین المللی و دستیابی به هرگونه مزیت رقابتی امکانپذیر نخواهد بود . چه بسا تغییرات گریز ناپذیر داخلی (از جمله الحاق کشور به معاهدات بین المللی ثبت اختراعات و معاهده تریپز و تغییر قوانین ملی ثبت اختراعات) ، در آینده ای نزدیک تمامی صنعت کشور را به توجه جدی به حقوق مالکیت معنوی ملزم خواهد ساخت . لذا تجارب و فعالیتهای ارزشمند پژوهشگاه صنعت نفت در سازماندهی امور ثبت داخلی و بین المللی اختراعات ، می تواند الگوی مناسبی برای صنعت کشور بشمار برود.

فهرست اختراعات ثبت شده در داخل کشور پژوهشگاه صنعت نفت

شماره ثبت	تاریخ ثبت	عنوان
۳۰۳۳۸	۸۳/۶/۲۵	فرایند سنتز دو مرحله ای فیشر تروپش
۳۰۳۵۱	۸۳/۶/۲۶	فرایند تولید دی تیو کاربامات مولیبدن بعنوان آنتی اکسیدانت و ضد سایش به روغن موتور
۳۰۳۵۲	۸۳/۶/۲۶	فرمولاسیون کاتالیست کبالت با فعالیت بالا و گزینش پذیری بالای محصولات میان تقطیر در سنتز فیشر - تروپش
۳۰۱۰۱	۸۳/۵/۱۱	فرایند تولید CMS برای جداسازی نیتروژن از هوا با

		استفاده از پوست گردو بعنوان ماده اولیه
۳۰۰۹۹	۸۳/۵/۱۱	کیت تشخیص SRB
۳۰۱۰۰	۸۳/۵/۱۱	دستگاه اندازه گیری حلالیت گازها در مایعات در دماها و فشارهای مختلف
۳۰۰۹۸	۸۳/۵/۱۱	نمونه بردار غیر فعال دی اکسید نیتروژن
۲۹۹۰۴	۸۳/۴/۲	فرایند تولید ادورانت جهت بودار کردن گاز طبیعی
شماره ثبت	تاریخ ثبت	عنوان
۲۹۹۰۵	۸۳/۴/۲	فرایند سولفورزدایی از برشهای هیدروکربنی پروپان، بوتان، NGL، LPG و مایعات گازی
۲۹۹۰۳	۸۳/۴/۲	سنتز نانو لوله های کربنی با اندازه های کنترل شده
۲۹۹۰۲	۸۳/۴/۲	فرایند سولفورزدایی از بنزین و نفتا
۲۹۸۹۹	۸۳/۴/۲	فرایند حذف کربونیل های فلزی در جریان گاز
۲۹۸۹۷	۸۳/۴/۲	فرایند تهیه سیلیکاسل پایدار در محیط آبی
۲۹۱۵۵	۸۲/۸/۹	تولید روغن توربو کمپرسورهای خطوط لوله انتقال گاز با پایداری اکسیداسیون عالی و محدوده تقطیر مناسب
۲۹۱۵۴	۸۲/۹/۹	طریقه ساخت قارچکش تیرام با استفاده از نیتريت سدیم
۲۸۸۳۲	۸۲/۵/۲۵	خالص سازی پارازیلین و بنزن با استفاده از روش کریستالیزاسیون
۲۸۸۳۰	۸۲/۵/۲۵	خالص سازی متانول GC گرید
شماره ثبت	تاریخ ثبت	عنوان
۲۸۸۳۱	۸۲/۵/۲۵	روش و فرایند بازیافت فلزات با ارزش پلاتین و رنیم از کاتالیستهای مستعمل پالایشگاهها و مجتمعهای پتروشیمی ایران
۲۸۸۲۹	۸۲/۵/۲۵	سیستم پیوست جذبی جهت خشک کردن حلالهای اروماتیک (بنزن، تولوئن، پارازیلین،) و الکلها (متانول، بوتانول، ایزو. بوتانول) جهت استفاده در زمان های

طولانی در سنتزهای ویژه		
۲۸۶۲۲	۸۲/۳/۲۷	طریقه ساخت کیت شمارش باکتریهای هترتروف
۲۸۳۵۱	۸۱/۱۱/۳	طریقه استخراج منیزیم کلراید از تلخابه های استحصالی از واحد کلر آلکالی پتروشیمی بندر امام
۲۸۳۵۰	۸۱/۱۱/۳	فرایند فلوتاسیون کنستانتره پتاس بدست آمده از کریستالیزاسیون جزء به جزء تلخابه های واحد کلر آلکالی پتروشیمی بندر امام
۲۸۳۴۹	۸۱/۱۱/۳	استخراج پتاسیم سولفات از تلخابه های استحصالی از واحد کلر الکالی پتروشیمی بندر امام
شماره ثبت	تاریخ ثبت	عنوان
۲۸۳۲۷	۸۱/۱۰/۱۹	فرایند ایرومریزاسیون پارافین های سبک بمنظور تولید با عدد اکتان بالا
۲۸۰۱۶	۸۱/۴/۶	طریقه ساخت دی الکیل دی تیوفسفات مولیدن و بررسی اثر سینرژیسیم آن بر دی الکیل دی تیو فسفات روی
۲۷۸۳۰	۸۰/۱۲/۱۱	طریقه ساخت دی الکیل دی تیو فسفات مس و بررسی اثر سینرژیسیم آن بر روی دی الکیل دی تیو فسفات روی
۲۷۸۲۹	۸۰/۱۲/۱۱	طریقه تهیه اوره با پوشش عناصر ریز مغذی
۲۷۸۲۹	۸۰/۱۲/۱۱	سنتز ژئولیت NaX در مقیاس پایلوت
۲۷۸۲۸	۸۰/۱۲/۱۱	طریقه تهیه کود شیمیایی سه جزئی حاوی عناصر غذایی اصلی ازت ، پتاسیم و عناصر ریز مغذی روی (N-K-Zn)
۲۷۸۲۷	۸۰/۱۲/۱۱	سنتز ژئولیت NaY در مقیاس زیاد با استفاده از مواد اولیه تجاری داخلی
۲۷۵۱۲	۸۰/۸/۹	شتابدهنده های جدید برای ساخت نمک دی الکیل دی تیو فسفریک اسید روی
شماره ثبت	تاریخ ثبت	عنوان
۲۷۴۸۰	۸۰/۷/۵	روش جدید ساخت فنیل سولفانات کلسیم در مقیاس بنج

۲۷۳۹۸	۸۰/۶/۱۲	روش استفاده از ۲ اتیل هگزانول به جای آمیل الکل در ساختمان ZDDP و بهبود خواص ضد اکسیداسیونی محصول
۲۷۲۴۸	۸۰/۴/۲۰	دستگاه اتوماتیک ارزیابی مواد بازدارنده خوردگی و رسوب برای سیستم خنک کننده گردش باز
۲۶۷۴۵	۷۹/۹/۸	روش جدید ساخت نمک روی دی الکیل دی تیو فسفریک اسید
۲۶۶۷۳	۷۹/۷/۷	استفاده از استرهای جزئی اسید فسفریک بعنوان ضد زنگ در روغن
۲۶۵۷۸	۷۹/۵/۱۶	تبدیل متانول به اولفین های سبک
۲۶۵۱۵	۷۹/۴/۱۶	روش جدید تبدیل گاز طبیعی به سایر فرآورده های نفتی
۲۶۳۵۶	۷۸/۱۰/۱۹	وسیله افزایش راندمان مبدل های حرارتی
شماره ثبت	تاریخ ثبت	عنوان
۲۶۳۵۳	۷۸/۸/۱۵	طریقه تهیه جدید حشره کش با پایه آبی
۲۶۲۰۲	۷۸/۵/۲۱	طریقه جدید ساخت و تهیه امولسیفایر اولیه با پایه فتی پلی امین منو گلیسیرید اصلاح شده با اسید چرب امولسیفایر ثانویه با پایه آمید چرب منو گلیسیرید
۲۶۱۹۱	۷۸/۴/۳۱	طریقه جدید سنتز و ساخت امولسیفایر اولیه فتی گلیسیرید حاوی اسید آزاد و امولسیفایر ثانویه با پایه فتی آمید پلی آمین منو گلیسیرید مخلوط اصلاح شده با ترکیبات اتوکسیله
۲۶۱۳۲	۷۸/۲/۲۲	سنتز و ساخت امولسیفایر اولیه آمید چرب منو گلیسیرید اصلاح شده با آهک و امولسیفایر ثانویه با پایه گیاهی مورد استفاده در گل های حفاری پایه روغن
۲۶۱۳۱	۷۸/۲/۲۲	ساخت و سنتز امولسیفایر آنیونیک با پایه آمید چرب حاوی اسید آزاد و امولسیفایر غیر یونی با پایه آمید چرب

شماره ثبت	تاریخ ثبت	عنوان
۲۶۱۳۰	۲۲/۲/۷۸	استر منو گلیسیرید اصلاح شده با صابونهای چرب و استر اسیدهای چرب
۲۶۱۲۹	۲۲/۲/۷۸	سنتز و ساخت امولسیفایر اولیه ا پایه دی آلکانوا آمین منو گلیسیرید اصلاح شده بافتی اسید و امولسیفایر ثانویه با پایه محصول دی آکین و کلرو استیک اسید اصلاح شده با صابون های فتی اسید آلکانول آمونیوم
۲۶۰۱۶	۹/۹/۷۷	سنتز و ساخت امولسیفایر های اولیه با پایه محصول تراکمی دی اسید بافتی آلکانول آمین اتو کسیده و امولسیفایر ثانوی با پایه های روغن گیاهی و صنعتی
۲۶۰۱۵	۹/۹/۷۷	سنتز ۲-۳-۴-۵ تتراهیدروتیوفن -۱، -۱ دی اکسید ساخت ماده بالا برنده اندیس گرانروی روغن اتومیل و روغنهای صنعتی بر پایه کو پلیمرهای اکریلیک
۲۵۸۸۸	۳۰/۳/۷۷	طریقه ای جهت سنتز آزمایشگاهی ۲ و ۶ دی اتیل آنیلین
۲۵۸۴۵	۲۲/۱/۷۷	ساخت کاتالیست HZSM-5
۲۵۵۱۸	۲۴/۸/۷۵	ساخت CBS فرمولاسیون سیگلو هگزیل بنزو تیاژول سولفنامید با فرمول I
شماره ثبت	تاریخ ثبت	عنوان
۲۵۴۴۱	۲۸/۴/۷۵	طریقه تهیه کاتالیست تک فلزی پلاتین - اکسید آلومینیوم
۲۵۳۲۸	۱۱/۱۱/۷۴	فرایند تبدیل مستقیم متان به اتیلن با استفاده از کاتالیستهای مدل پروسکیت
۲۵۱۹۶	۱/۵/۷۴	روش تولید نفت بی بو به کمک فرایند جذب سطحی
۲۴۸۴۶	۱۰/۹/۷۲	طریقه جدید سنتز گلیفوسیت از مواد اولیه تری - الکیل فسفیت پارافرمالدئید تری - اتیل - آمین گلاسیل در حلال متانول

اختراعات و ابتکارات دکتر حسن قاسمیان یزدی

ردیف	نام اختراع یا ابتکار	محل	تاریخ	اسامی همکاران (دانشجویان)	سمت
۱	نگاشت و نمایش تصویری فعالیت های مغز با استفاده از EEG	دانشگاه تربیت مدرس	۱۳۷۹ در حال انجام	ندارد	طراح و مجری طرح
۲	اسکنر زنده اثر انگشت	دانشگاه تربیت مدرس	۱۳۷۵	ندارد	طراح و سازنده
۳	شناسایی خودکار اثر انگشت	دانشگاه تربیت مدرس	۱۳۷۴	آقای اصغری	طراح و سازنده
۴	ردگیر و تعقیب کننده تصویری هواپیمای بدون	صنایع قدس وزارت دفاع	۱۳۷۲	آقای کارگر و آقای عطایی	طراح

				سرنشین	
طراح و سرپرست	آقای نیک پور و آقای اسماعیل بیگی	۱۳۷۰	مرکز تحقیقات مخابرات ایران	سیستم کنفرانس تصویری و ترمینال چند منظوره	۵

فصل چهارم

پایگاه اطلاعات محققین و متخصصین ارشد کشور

تاریخچه و سابقه:

نیاز به جمع آوری اطلاعات درباره مشخصات فردی و تخصصی ، محققین و متخصصین ، همواره از موضوعات مهم در نظر مدیران امور تحقیقاتی و برنامه ریزان کشور بوده است . در این راستا ، در سال ۱۳۵۴-۱۳۵۵ ، اقداماتی در وزارت فرهنگ و آموزش عالی ، جهت جمع آوری و سازماندهی اطلاعات متخصصین کشور ، انجام پذیرفت ، که نهایتاً منجر به تهیه لیست کامپیوتری که صرفاً دارای مشخصات

فردی و مدرک تحصیلی افراد بوده ، گردید. فکر ضرورت تدوین چنین اطلاعاتی و تمرکز آن در یک مجموعه چاپی یا پایگاه اطلاعاتی در برخی نهادها و سازمانها نظیر نهاد ریاست جمهوری و سازمان پژوهشهای علمی و صنعتی ایران ، مطرح گردید و در این میان نهاد ریاست جمهوری موفق به چاپ مجموعه اطلاعات گردآوری شده در چندین مجله گردید.

در سال ۱۳۶۹ ضرورت ایجاد پایگاه اطلاعاتی کامپیوتری اطلاعات متخصصین در مرکز اطلاعات و مدارک علمی ، مطرح و طرح ایجاد آن تصویب گردید. و مطالعاتی در زمینه طراحی و تهیه پرسشنامه آغاز شد . منابع داخلی و خارجی متعددی بررسی شد و با متخصصین بسیاری در زمینه تهیه و تدوین پرسشنامه ، مشورت صورت گرفت. در سال ۱۳۷۱، پرسشنامه شکل مورد نظر متولیان طرح را یافت و برنامه ریزی ارسال آن بدین منوال بود که در فاز نخست ، پرسشنامه فقط برای اعضا هیات علمی دانشگاههای تحت پوشش وزارتین فرهنگ و آموزش عالی ، بهداشت ، درمان و آموزش پزشکی و سازمانهایی که در زمینه امور آموزشی اشتغال داشته و دارای عضو هیات علمی بودند ، ارسال گردید. ارسال پرسشنامه بدینصورت آغاز شد که ، ابتدا لیستی از اعضا هیات علمی دانشگاهها و سازمانها تهیه و سپس نام افراد بر روی پرسشنامه درج گردید. طبق هماهنگی به عمل آمده با دانشگاهها و تعیین یک نفر رابط جهت تحویل پرسشنامه دانشگاه ذیربط ، مجموعاً ۱۲۰۰۰ پرسشنامه تحویل دانشگاهها و سازمانها ، گردید. تا اواخر سال ۱۳۷۳ ، علیرغم پیگیریهای مستقیم و مستمر تنها ۲۱۱۴ پرسشنامه تکمیل شده ، عودت گردید. از جمله دلایلی که برای عموم پاسخگوئی به پرسشنامهها ذکر شده است ، می توان به حجم زیاد سؤالات - در حدود ۱۱ صفحه - ، سؤالات فردی و خصوصی مکرر و عدم توجه اهمیت پاسخگوئی به پرسشنامه ، اشاره نمود.

اهداف :

- شناسائی محققین و متخصصین ارشد کشور از نظر سوابق علمی و تخصصی .
- ایجاد امکان مشاوره متخصصین با یکدیگر در امور تحقیقاتی و حوزه های تخصصی .
- ایجاد امکان بهره برداری از توانائی متخصصین و محققین کشور بصورت فردی و یا تیمی در امور پژوهشی و تحقیقاتی پروژه های ملی .
- ایجاد امکان برآورد نیروی متخصص ارشد کشور و برنامه ریزی های کلان در زمینه های آموزشی .

برونداد پایگاه :

ارائه اطلاعات از طریق پایگاههای اطلاعاتی: دیسک نوری، شبکه صبا و اینترنت

<http://database.irandoc.ac.ir/>

انتشار مجموعه اطلاعات در قالب نشریه . اولین شماره این مجموعه شامل ۱۲۱۴ رکورد از اطلاعات این پایگاه، در سال ۱۳۷۴ و شماره های ۲ و ۳ نیز طی سالهای ۱۳۷۵-۱۳۷۷ تحت عنوان محققین و متخصصین کشور منتشر گردید مجموعه مذکور دارای چهار فهرست : موضوعی ، نامها ، سازمانها و رشته های تخصصی است.

پوشش زمانی و تعداد رکورد :

رکوردهای این پایگاه ، حاوی اطلاعات درباره اعضا هیات علمی شاغل در دانشگاهها ، مؤسسات آموزش عالی و سازمانهای دارای عضو هیات علمی ، طی دوره زمانی ۱۳۷۱-۱۳۷۶ ، است. این پایگاه هم اکنون دارای ۷۵۶۱ رکورد است .

منابع و شیوه گردآوری اطلاعات :

در حال حاضر ، نظر به ضرورت تجدیدنظر در پرسشنامه قبلی و شیوه گردآوری اطلاعات ، ارسال پرسشنامه متوقف گردیده و پرسشنامه ای جدید تدوین نموده و ضمیمه کتاب محققین و متخصصین ارشد کشور است. به دلیل انتشار کتاب فوق الذکر و محدودتر شدن سوالات پرسشنامه گردآوری اطلاعات از طریق پرسشنامه جدید با موفقیت توأم بوده است.

آماده سازی و گردشکار اطلاعات:

معدودی از پرسشنامه هایی که بصورت پراکنده دریافت می گردد ، پس از درج اطلاعات مربوط به ارسال کننده و تاریخ ، در واحد تهیه مدارک ، در اختیار مسئول پایگاه قرار می گیرد. پرسشنامه ها با لیست اعضا هیات علمی موجود در مرکز مطابقت داده می شود و با کنترل مقدماتی پاسخها ، پرسشنامه ها جهت ورود اطلاعات به سیستم پایگاه ، به واحد خدمات ماشینی ارسال می شود. ورود اطلاعات از روی پرسشنامه صورت می گیرد ، آنگاه از رکوردها متن چاپی تهیه می گردد. متن چاپی رکوردها پس از اعمال اصلاحات و ویرایش توسط مسئول پایگاه ، مجدداً به واحد خدمات ماشینی عودت گردیده و اصلاحات مورد نظر در پایگاه نیز اعمال می گردد.

سازماندهی اطلاعات :

پاسخ پرسشهای مطرح شده در صورتیکه مطابق فرمت ورود اطلاعات پایگاه نباشد ، اصلاح و استاندارد شده و زوائد آن حذف می شود. در مواردیکه سقف معینی برای اشاره به سوابق ، تالیفات و نظائر آن پیش بینی شده است ، اطلاعاتی که به زمان حاضر نزدیکتر و قریب العهد باشد انتخاب و موارد قدیمی تر علامت گذاری می شود تا وارد پایگاه نگردد. با تهیه لیست چاپی از دو فیلد تالیفات و سوابق تحقیقاتی ،

کلیدواژه مناسب از درون متن این دو فیلد، با استفاده از زبان طبیعی مدرک، انتخاب و وارد پایگاه می شود.

(جستجو در پایگاه)

فصل پنجم

تازه ترین اخبار ثبت اختراعات ایران

کلیات طرح ثبت اختراعات، طرح‌های صنعتی، علائم و نام‌های تجاری به تصویب رسید

در جلسه علنی روز سه‌شنبه ۸۳/۴/۲۳ مجلس شورای اسلامی، طرح ثبت اختراعات، طرح‌های صنعتی، علائم و نام‌های تجاری مطرح شد و کلیات آن به تصویب رسید.

مخبر کمیسیون قضایی گفت: برای رسیدن به جایگاه تعیین شده در چشم‌انداز ۲۰ ساله به حمایت از مخترعان و طرح‌های صنعتی و حقوق مالکیت معنوی نیازمندیم.

ما در سال ۱۳۱۰ قانونی برای ثبت اختراعات و علائم تصویب و از آن حمایت کردیم. بسیاری از مخترعین بعد از اختراع به دلیل عدم حمایت قانونی، یا نومید و سرخورده می‌شوند یا برای اعمال اختراعات خود به کشورهای خارجی متوسل می‌شوند.

لذا اکنون نیاز به تدوین قانون جدید احساس می‌شود تا مخترعین به تولیدات خود ادامه دهند و مورد حمایت قانونی قرار گیرند.

سپس در ادامه کلیات این طرح به رای گذاشته شد و به تصویب نمایندگان رسید.

متن کامل خبر تا دقایقی دیگر بر روی شبکه خبری خانه ملت قرار خواهد گرفت.

سه‌شنبه ۲۳ تیر ۱۳۸۳

بررسی «طرح ثبت اختراعات و علائم صنعتی» از دستور جلسه مجلس خارج شد

بررسی طرح ثبت اختراعات و علائم صنعتی در پی تذکر یکی از نمایندگان، از دستور جلسه علنی خارج شد.

به گزارش خبرنگار پارلمانی ایرنا، گزارش کمیسیون قضایی حقوقی مجلس در مورد این طرح، ابتدا توسط مخبر این کمیسیون قرائت شد، اما در پی تذکر علی عباسپور نماینده مردم تهران مبنی بر عدم بررسی این طرح در کمیسیون‌های فرعی از جمله کمیسیون آموزش و تحقیقات از دستور جلسه خارج شد.

عباسپور در تذکری آیین‌نامه‌ای برای اجرای دقیق آیین‌نامه تاکید کرد و خطاب به هیات ریسه گفت: اگر دستور کار ندارید جلسه نمی‌گذاشتید.

غلامعلی حدادعادل رییس مجلس پس از این تذکر این طرح را از دستور خارج کرد تا به کمیسیون‌های

فرعی برای بررسی فرستاده شود.

سپس مجلس شورای اسلامی به مدت ۴۵ دقیقه برای تنفس تعطیل شد که پس از پایان وقت تنفس سردار قالیباف فرمانده نیروی انتظامی برای نشست مشترک بانمایندگان مجلس واریه گزارش از اقدامات و مشکلات این نیرو به نمایندگان، در مجلس حضور یافت.

چهارشنبه ۱۰ تیر ۱۳۸۳

معاون سازمان ثبت اسناد و املاک کشور: از کپی کردن نتیجه‌ای عایدمان نمی‌شود

معاون سازمان ثبت اسناد و املاک کشور گفت: شرکت‌ها می‌توانند با عضویت در کنوانسیون ثبت اختراع، حمایت از خود را در ۱۴۰ کشور تسهیل کنند. "مهندس میرحسینی" معاون سازمان ثبت اسناد و املاک کشور، در سمینار تشریح آیین‌نامه‌ی اجرایی قانون حمایت از پدیدآورندگان نرم‌افزارهای رایانه‌ی، گفت: در حال حاضر بر اساس قانون جدید، نرم‌افزارها از دو دیدگاه حق مولف یا کپی‌رایت و نظام مالکیت صنعتی مورد حمایت قرار می‌گیرند و این مقوله با استانداردهای بین‌المللی و دیدگاه سازمان جهانی مالکیت معنوی در مورد نرم‌افزارها هماهنگ است. وی، ادامه داد: سازمان جهانی مالکیت معنوی یکی از سازمان‌های عضو سازمان ملل است که با هدف ارتقای مالکیت معنوی در جهان از طریق همکاری با کشورهای و سازمان‌های بین‌المللی فعالیت می‌کند.

وی، افزود: تشویق کشورها به همکاری در زمینه‌ی تدوین قوانین ملی، انتشارات و اشاعه‌ی بحث مالکیت معنوی در کشور است.

وی، یاد آور شد: سازمان ثبت اسناد تا سال ۸۰ تنها به کنوانسیون پاریس ملحق بود اما طی سال‌های اخیر شتاب زیاد، ضرورت‌ها و پیشرفت‌های اقتصادی و تکنولوژی و لزوم سرمایه‌گذاری در این عرصه ایجاب کرد که علی‌رغم مخالفت‌های موجود برای الحاق به سازمان مالکیت معنوی به آن ملحق شدیم.

وی، افزود: همچنین در سال ۸۲ نیز به دو کنوانسیون موافقت‌نامه‌ی مادرید در مورد ثبت

بین‌المللی

علایم تجاری و موافقت‌نامه مشخصات غیر واقعی مبداء کالا پیوستیم.
وی، یاد آور شد: به شرکت‌های فعال در حوزه نرم افزار توصیه می‌کنیم که علامت تجاری شرکت خود را در اداره‌ی مالکیت معنوی ثبت کنند تا با فراهم شدن تسهیلات بین‌المللی حمایت از نرم‌افزار خود را در بیش از ۷۰ کشور حفظ کنند.

وی، خاطر نشان کرد: اخیراً کنوانسیون معاهده‌ی همکاری ثبت اختراع در هیات دولت مورد بررسی قرار گرفته که با تصویب آن می‌توان اظهارنامه‌ی بین‌المللی را به اداره‌ی مالکیت معنوی ارسال کرد. کنوانسیون مذکور تحول بزرگی در ثبت بین‌المللی اختراع ایجاد خواهد کرد و بدین ترتیب با صرف هزینه و زمان کم، شرکت‌ها می‌توانند حمایت از اختراع خود را در ۱۴۰ کشور تسهیل کنند. میرحسینی، ادامه داد: در راستای بحث مکانیزاسیون، اداره‌ی مالکیت صنعتی در کشور ما نیز مکانیزه شده و تا کنون حدود ۱۰۰ هزار علامت تجاری وارد رایانه شده، بحث تقلید علامت‌های تجاری نیز محال شده است.

وی، ادامه داد: تا کنون ۳۰ هزار اطلاعات مربوط به اختراعات جمع‌آوری شده و به زودی اطلاعات مربوط به اختراعات ۱۸۰ کشور جهان در مرکزی جمع‌آوری می‌شود تا محققان ما بتوانند از اطلاعات به روز کشورهای در جهان در این حوزه استفاده کنند.

منبع: انجمن شرکتهای انفورماتیک ایران

فصل ششم

ارائه مقاله نهایی با عنوان:

پروانه های اختراعات* و اهمیت آنها از نظر اطلاعات علمی و فنی**

* Patent

در ایران آنرا "ورقه اختراع" و "پروانه ثبت اختراع" گفته اند و یا بعبارت بهتر "پروانه اختراع ثبت شده" نظر به اینکه صدور هر پروانه رسمی مستلزم ثبت درخواست است، لذا حذف

پروانه اختراع را می توان بعنوان امتیازی انحصاری که دولت برای مدت معین در قبال افشای یک اختراع مفید اعطا می کند، تعریف کرد. پروانه به شخصی داده می شود که ثابت کند کالا، دستگاه، ترکیب و یا روند جدید و مفیدی ارائه داده یا اصلاح جدید و مفیدی بعمل آورده است. این امتیاز بطور کلی فقط در محدوده کشور اعطا کننده اعتبار دارد و شخص مخترع چنانچه مایل به داشتن چنین امتیازی در کشورهای دیگر باشد باید از هر یک از کشورها پروانه درخواست کند. مدت اعتبار پروانه در کشورهای مختلف تفاوت می کند و معمولاً بین ۱۵ تا ۲۰ سال است.

پروانه اختراع، حق تولید کالا را در بر نمی گیرد و فقط مانع از تولید آن کالا توسط سایر افراد در استفاده از نوآوری، ممکنست توسط قانون یا مقرراتی که ربطی به [1] می گردد. آزادی دارنده پروانه^۱ پروانه ندارد، و یا بوسیله پروانه های دیگر محدود گردد. مثلاً داشتن پروانه اختراع در مورد یک داروی جدید حق تولید و عرضه آن دارو را بدون کسب مجوز از ارگانهای بهداشتی به دارنده آن نمی دهد و همچنین پروانه قبلی را نقض نمی کند. معمولاً وقتی شخص "الف" پروانه ای در ازای یک اختراع مقدماتی دریافت می دارد شخص "ب" که به دلیل انجام اصلاحات و تغییراتی در این اختراع، پروانه گرفته است مجاز نیست بدون اجازه از شخص "الف" از آن استفاده نماید و همینطور شخص "الف" نمی تواند نوع اصلاح شده را مورد بهره برداری قرار دهد. تجاوز به حریم پروانه اختراع، تخلف قلمداد می شود و مخترع می تواند در دادگاه اقامه دعوا کند. دادگاه می تواند مانع فعالیت شخص متخلف شود و حتی رفع خسارت نماید. پروانه اختراع - با چنین حق انحصاری - بمثابة نوعی دارایی است که احتمال دارد بسیار با ارزش نیز باشد. دارنده پروانه می تواند خودش از امتیازات استفاده کند، پروانه را به شخص دیگری واگذار کند، امتیاز آنرا کلاً به دیگری منتقل نماید و یا آنرا بی استفاده باقی گذارد.

بی استفاده گذاشتن پروانه اختراع مسئله ای است که در اکثر کشورهایی که بابت تمدید اعتبار پروانه سالیانه مبلغی دریافت می دارند رایج است. معمولاً این مبلغ به نسبت عمر پروانه افزایش می یابد. در نتیجه تنها پروانه هایی که از جهت تجاری حائز اهمیتند مدت قانونی خود را طی می کنند. در آمریکا برای پروانه هایی

کلمه "ثبت" اشکالی در مفهوم آن بوجود نمی آورد. در این مقاله هر جا "پروانه اختراع" و یا بقصد اختصار "پروانه" آمده است مراد همان Patent است. این مقاله صرفاً به شناخت پروانه اختراع و وضع آن در جهان اختصاص دارد. در مورد مسائل آن در ایران مقاله دیگری تهیه خواهد شد.

[1] - Patentee.

که قبل از دسامبر ۱۹۸۰ درخواست شده است حق تمدید مطالبه نمی شود و صاحب پروانه باید اقدام لازم را جهت عرضه آن محصول انجام دهد. ضرر ناشی از این دسته از پروانه‌ها آنست که تعداد زیادی از پروانه‌هایی که دارندگان آنها علاقه‌ای به استفاده از آنها ندارند، ممکنست مانع فعالیت تجاری پروانه‌های مشابه گردند. از پروانه‌هایی که بعد از دسامبر ۱۹۸۰ درخواست شده است حق تمدید مطالبه می شود. لذا در طول زمان، تعداد پروانه‌های قابل اجرا کاهش می یابد. کانادا از جمله معدود کشورهایی است که هنوز حق تمدید مطالبه نمی کند.

هیچ پروانه‌ای نمی تواند تا مدت نامعینی اعتبار داشته باشد. وقتی مدت اعتبار سپری شد، بهره‌برداری از اختراع برای عموم آزاد است. در انگلستان مدت اعتبار پروانه ۱۶ سال تعیین شده بود که قابل تمدید نیز بود. این تمدید شامل حال پروانه‌هایی می شد که دارنده آن بدون آنکه قصوری کرده باشد به سبب شرایطی خاص (نظیر شرایط جنگی) موفق به بهره‌برداری کافی از پروانه اختراع خود نگردیده بود. قانون اختراعات انگلستان بار دیگر در سال ۱۹۷۷ مورد تجدید نظر قرار گرفت و مدت اعتبار پروانه اختراع به ۲۰ سال افزایش یافت.

در آمریکا و کانادا مدت اعتبار پروانه ۱۷ سال از زمان اعطای آنست - یعنی هر قدر اداره ثبت اختراعات در دادن پروانه تاخیر کند، تاریخ انقضای آن به عقب می افتد. در اغلب کشورها مدت اعتبار پروانه، از تاریخ تقاضا محاسبه می شود و در نتیجه تاریخ انقضا ارتباطی با مدت زمانی که جریان بررسی و تصویب بطول می انجامد، ندارد. در این روش، وجود یک جریان قانونی و اداری طولانی سبب می شود تا بعد از اعطای پروانه، زمان بسیار کمی برای حمایت قانونی از این اختراع و تعقیب متخلف باقی بماند. از طرف دیگر در کشورهایی که تاریخ انقضای اعتبار از زمان اعطای پروانه محاسبه می شود، از دو تقاضا که در یک زمان به اداره ثبت اختراعات می رسد، تاریخ انقضای اعتبار آن که اختراعش مسلم و براحتی قابل اخذ پروانه باشد جلوتر است تا تقاضای دیگر که سالها طول می کشد تا اداره ثبت اختراعات را به اعطای پروانه متقاعد کند. اگر چه مدت حمایت قانونی در هر دو مورد یکی است؛ ولی حمایت در مراحل بعدی تولید تجاری معمولاً ارزش بیشتری دارد تا حمایت در سالهای نخست. و از این بابت شخصی که پروانه اش دیرتر صادر شود در موقعیت بهتری قرار می گیرد.

چه چیز پروانه اختراع می گیرد

، سه^[2] در اکثر کشورها از جمله آمریکا، انگلستان، ژاپن و همچنین کنوانسیون اروپایی پروانه اختراع^۲ شرط اولیه برای صدور پروانه اختراع قائلند که عبارتست از: تازگی، خلاقیت و کاربرد صنعتی.

تازگی

نخستین اصل آنست که هیچ چیز پروانه دریافت نمی کند مگر آنکه تازه باشد. طبیعی است که اعطای حق انحصاری برای افشای چیزی که قبلاً شناخته شده و یا بخشی از جامعه از آن استفاده کرده است بی معناست. در واقع مفهوم تازگی اینست که اختراع مورد نظر تا قبل از تاریخ ثبت اولین تقاضا، از هیچ طریق برای عموم افشا نشده باشد. اساساً افشاندن چیزی برای عموم از سه طریق صورت می گیرد: انتشار قبلی، استفاده قبلی و درخواست قبلی.

انتشار قبلی: یعنی شرح اختراع یا بصورت کتبی در نشریات و یا بطور شفاهی به اطلاع عموم رسانده شود. به بیان دیگر هر افشای کتبی یا شفاهی که اختراع را کاملاً شرح داده و اطلاعات آنرا بنحوی در دسترس عموم قرار داده باشد، تازگی آنرا بی اعتبار می کند. عموماً این خود شخص مخترع است که با ایراد سخنرانی با درج مقاله باعث افشای اختراعش می شود.

استفاده قبلی: منظور آنست که این اختراع را به نمایش و استفاده عموم گذاشته و یا بصورت محصول تولید کرده باشند.

درخواست قبلی: به معنای آنست که پیش از آن شخص دیگری برای همان اختراع پروانه دریافت کرده و یا درخواست داده است. به جهت آنکه از زمان درخواست پروانه تا انتشار آن در جراید، حداقل ۱۸ ماه طول می کشد، در این مدت احتمال درخواست پروانه برای همان اختراع توسط شخص ثانی وجود دارد. در آمریکا بر عکس سایر کشورها که تاریخ ثبت درخواست، ملاک اعطای پروانه است، تاریخ انجام اختراع مآخذ قرار می گیرد. یعنی چنانچه دو یا چند نفر ادعای مالکیت یک اختراع را نموده باشند برای اعطای پروانه، تاریخ انجام اختراع ملاک بررسی است که با توجه به یادداشتهای آزمایشگاه و شواهد تعیین می گردد.

^[2] برای اطلاع بیشتر در این مورد به صفحه ۱۵ همین مقاله رجوع شود.

تازگی نیز انواع مختلف دارد. بطور کلی سه نوع تازگی در مورد اختراعات در کشورهای مختلف اعمال می شود: تازگی محلی، تازگی نسبی و تازگی مطلق.

تازگی محلی: منظور آنست که فقط استفاده قبلی از اختراع در کشور مورد درخواست و دسترسی به انتشارات مربوط به آن اختراع در کشور مزبور، سبب نفی تازگی اختراع است. قانون ثبت نوآوریهای انگلستان تا سال ۱۹۷۷ بر همین روال عمل می کرد. در حال حاضر برخی از کشورهای بازار مشترک اروپا، کشورهای غربی و آمریکای لاتین از این روش پیروی می کنند.

تازگی نسبی: بمعنای آنست که استفاه قبلی از اختراع در کشور مورد درخواست و وجود انتشاراتی در همان زمینه در هر نقطه از جهان، موجب بی اعتباری تازگی آن می شود. این روش بر این منطق استوار است که اثبات استفاده از یک اختراع در اقصی نقاط جهان بمراتب مشکلتر از اثبات وجود مطلبی در نشریات است. کشورهای کانادا، آمریکا، آلمان شرقی، ژاپن، هند و برخی از کشورهای آفریقایی و آسیایی از این روش پیروی می کنند.

تازگی مطلق: منظور آنست که اختراع در هیچ نقطه ای از جهان مورد استفاده قرار نگرفته و مطلبی در شرح آن نوشته نشده باشد. انگلستان و بعضی دیگر از کشورهای امضاء کننده کنوانسیون پروانه های اختراعات اروپا تابع این اصلند. در حال حاضر گرایش کشورهای بسمت پذیرش اصل تازگی مطلق و کنار گذاشتن تازگی محلی است. تازگی مطلق اساس ایجاد سیستم جهانی پروانه های اختراعات است.

با توجه به مطالب فوق، حفظ تازگی اختراع خود مسئله ای است. مخترعی که مدت مدیدی روی اختراعی کار کرده که هنوز تکمیل نشده است، می خواهد در این زمینه با متخصصان دیگر تبادل نظر کند و نحوه کار اختراعش را بنمایش گذارد. ولی بخطر افتادن اصل تازگی اختراعش خود مطلبی است که پیوسته او را نگران می کند. در اکثر کشورها ایراد سخنانی یا درج مقاله در مورد یک اختراع - پیش از ثبت اولین درخواست - دریافت پروانه را ناممکن می سازد. بعضی از کشورها از جمله انگلستان قائل به یک مهلت شش ماهه از زمان نمایش اختراع در نمایشگاههای بین المللی و یا معرفی آن در مجامع علمی تا تاریخ ثبت تقاضا می باشند. در این مدت شخص فرصت دارد تا اختراعش را تکمیل و یا اصلاح کند و به ثبت برساند.

آمریکا برای این بررسی غیررسمی، مهلت یکساله در نظر گرفته است. هدف از این مهلت، دادن وقت و اشکال دقیق اختراع و همچنین بررسی عکس العمل بازار با توجه بمیزان^[3] کافی بمنظور تهیه شرح کامل^۳ نیرو، وقت و هزینه مصرفی آنست. به بیان دیگر، این مهلت برای تشویق مخترع است به آزمایش، اصلاح و بازاریابی اختراعش پیش از آنکه در جریان طولانی اخذ پروانه قرار گیرد.

برغم این نکات مثبت، بسیاری از کشورها به دو لحاظ چنین مهلتی در نظر نمی گیرند. اولاً مدت حمایت قانونی طولانی می شود که خود مغایر منافع عمومی است، ثانیاً در اجرای مفهوم استفاده قبلی و انتشار قبلی مشکلاتی پدید می آورد. بعضی از کشورها برای رفع مشکل مخترع چاره دیگری اندیشیده اند و آن ثبت یک درخواست مقدماتی با هزینه کم است. پس از ارائه این درخواست، مخترع ۱۲ ماه فرصت دارد تا با بررسی جوانب کار درخواست نهایی خود را که حاوی شرح کامل اختراع است تسلیم کند.

خلاقیت

منظور از اصل خلاقیت آن است که اختراع مورد نظر برای صاحب نظران آن رشته بدیهی نباشد. برخلاف اصل تازگی، تعیین این اصل آسان نیست و همواره بحثهایی را به دنبال داشته است. صاحب نظر کیست؟ اگر چیزی بدیهی است پس چرا پیش از آن شخص دیگری آنرا انجام نداده است؟ میزان خلاقیت تا چه حد باید باشد؟ اینها پرسشهایی است که غالباً مطرح می شود.

در اصل هیچگونه محدودیت کمی در مورد میزان خلاقیت یک اختراع تعیین نشده است. یک اختراع ممکنست بسیار ساده باشد در عین آنکه بدیهی نباشد. در واقع پیدا کردن راه حل ساده برای یک مسئله غامض، ناشی از قدرت ابتکار است. این مسئله که اختراع مورد نظر حاصل یک برنامه تحقیقاتی بوده و یا در اثر جرعه فکری و یا بر حسب اتفاق بوجود آمده است ربطی به موضوع بدیهی بودن یا نبودن آن ندارد.

هدف از قید این شرط در اخذ پروانه آن بوده است که متخصصین هر رشته، با صرف اندک ابتکاری، مبادرت به ساخت اشکال مختلف یک محصول نکنند. زیرا مشابه سازی و همچنین سرهم کردن قسمتهایی از چند اختراع، پروانه اختراع نمی گیرد. در قوانین پروانه های اختراعات انگلستان و ژاپن مبحثی تحت عنوان پروانه تکمیلی اختراع در نظر گرفته شده است. این پروانه به شخصی اعطاء می شود که کاری اصلاحی و یا

^[3] - Specification.

تکمیلی روی اختراع خودش انجام داده باشد. بابت پروانه الحاقی اختراع حق تمدید سالیانه مطالبه نمی شود و مدت اعتبار آن با عمر پروانه اصلی پایان می رسد.

کاربرد صنعتی

سومین معیار برای صدور پروانه آنست که اختراع مورد نظر کاربرد صنعتی داشته باشد، یعنی در یکی از زمینه های صنعت - به معنی اعم کلمه که رشته های صنایع کشاورزی و دامپروری و معادن را نیز در بر می گیرد - بکار آید. در سالهای اخیر، بین صاحب نظران پروانه های اختراعات و برخی از اقتصاددانان در این زمینه بحثهای زیادی شده است. هر چیز تازه لزوماً پول ساز یا مورد استفاده نیست و بعکس هر چیز پول ساز یا مورد استفاده لزوماً تازه نیست. آنچه امروزه مطرح است بهره‌وری اقتصادی از اختراع است. با نظم گرفتن این فکر، هیچ پروانه ای صادر نمی شود. مگر آنکه بهره برداری اقتصادی از آن محرز باشد. بر اثر اعمال این سیاست، پروانه ها بیشتر از جهت اطلاعات صنعتی - تجاری اهمیت پیدا می کند تا از نظر علمی و تحقیقاتی.

موارد حذف شده

از جمله مواردی که در کنوانسیون اروپایی پروانه اختراع و همچنین قانون اختراعات انگلستان از سری نوآوریهای مجاز در اخذ پروانه مستثنا شده است می توان: نظریه های علمی و روشهای ریاضی، روشهای تجاری، روشهای ارائه اطلاعات و برنامه های کامپیوتری را ذکر کرد که برغم کاربرد صنعتی، پروانه نمی گیرند. علاوه بر موارد فوق، به آثار و آفرینشهای هنری تولید گونه های جدید گیاهی و حیوانی، و روشهای جدید تشخیص و درمان بیماریهای انسان و حیوان پروانه نوآوری داده نمی شود. اگر چه ماده یا وسیله ای که جهت اعمال روش تشخیص یا درمان ابداع شده قابل اخذ پروانه است.

در آمریکا و نیوزیلند، برای روشهای جدید تشخیص یا درمان بیماری، پروانه اختراع صادر می کنند و این امر را تنها راه پی بردن به کاربردهای دیگر یک ماده یا یک وسیله می دانند. مثلاً دارویی که برای درمان بیماری خاصی تهیه شده است، چنانچه شخصی اهمیت آنرا در درمان یک بیماری دیگر به اثبات برساند می تواند پروانه بگیرد.

در آمریکا به تولید گونه های جدید گیاهی و حیوانی پروانه مخصوصی داده می شود. در مجارستان قانون پروانه های اختراعات از تولید گونه های جدید حیوانی و گیاهی حمایت می کند. انگلستان و اکثر کشورهای تابع کنوانسیون اروپایی پروانه اختراع حقوق تولید کنندگان گونه های جدید گیاهی را با قوانینی مشابه حق مولف مورد حمایت قرار می دهند.

آخرین مورد حذف شده، ابداعات و اختراعات ضد اخلاق و ضد اجتماع است. دقیقاً روشن نیست منظور حذف چه نوع اختراعات و ابداعاتی بوده است. تاکنون نیز تقاضایی با برچسب ضد اخلاق و ضد اجتماع که بنام یکی از آژانسهای مواد شیمیایی جنگی و بنا به [4] رد نشده است. مثلاً پروانه گاز مهلک اعصاب^۴ تقاضای وزارت دفاع انگلستان و با دستور محرمانه صادر شده بود، پس از یکسال که انتشار یافت و در دسترس عموم قرار گرفت، سر و صدا و بحثهایی در جراید بوجود آورد که در نتیجه آنرا از دسترس عموم خارج کردند.

موارد خاص

ترکیبات شیمیایی: در این مورد قانون پروانه های اختراعات در کشورهای مختلف یکسان نیست. کشورهایی مانند آلمان، آمریکا، استرالیا، انگلستان، ایتالیا، بلژیک، ژاپن، سوئد، سوئیس، فرانسه، نیوزیلند و هلند برای فرآورده شیمیایی (و همچنین ترکیبات دارویی) پروانه صادر می کنند و آنرا مورد حمایت قانونی قرار می دهند. در نتیجه، تهیه و فروش چنین ترکیبی بوسیله هر شخصی یا موسسه ای بجز دارنده پروانه ممنوع است. کشورهایی مانند آرژانتین، ترکیه، دانمارک، فنلاند، کانادا و یونان همین روش را - جز در مورد ترکیبات دارویی - اعمال می کنند.

در برخی از کشورها به فرآیند و روش تهیه ترکیبات شیمیایی، و نه خود فرآورده، پروانه داده می شود. از اینرو هر شخص یا موسسه ای می تواند همان فرآورده را با روش دیگری تهیه کند و یا از خارج وارد نماید و در داخل بفروشد. اسپانیا، برزیل، چکوسلواکی، رومانی، شوروی و هند از جمله کشورهایی هستند که از این قانون پیروی می کنند. کشورهای آلمان شرقی، اتریش و لهستان به دلیل دشواری در اثبات این مطلب که آیا در تهیه فرآورده شیمیایی مورد نظر از همان فرآیند استفاده شده است یا خیر، قانون مزبور را همراه با اصلی

⁴[4]- Nerve Gas.

بکار می برند. بر اساس این اصل چنانچه دارنده پروانه اختراع یک ترکیب^[5] تحت عنوان "تغییر بار اثبات"^۵ شیمیایی به دادگاه شکایت کند که پروانه اش مورد تعدی قرار گرفته است، شخص یا سازمانی که مبادرت به ساخت این ترکیب شیمیایی نموده، باید در مقام دفاع ثابت کند که فرآیند تهیه ترکیب شیمیایی مزبور توسط او متفاوت با روش مندرج در پروانه شخص مدعی است.

ترکیبات دارویی: بسیاری از کشورها مقررات خاصی را در مورد آن دسته از ترکیبات شیمیایی که خاصیت دارویی دارند اعمال می کنند و معتقدند که صدور پروانه برای فرآورده های دارویی مغایر مصالح بهداشتی جامعه است و ترکیبات دارویی چنانچه تابع قوانین پروانه های نوآوریها نباشند، فراوانتر و ارزانتر خواهند بود.

کشورهایی مثل دانمارک، کانادا و فنلاند برغم آنکه برای هر فرآورده شیمیایی پروانه نوآوری صادر می کنند، ولی در مورد ترکیباتی که مصرف دارویی دارند فقط به فرآیند تهیه آن پروانه می دهند. کشورهای مانند برزیل و ترکیه، هیچگونه حمایت قانونی در مورد ترکیبات جدید دارویی بعمل نمی آورند. ایتالیا نیز تا سال ۱۹۷۸ این چنین عمل می کرد ولی با پیوستن به کنوانسیون اروپایی پروانه اختراع راه حمایت از فرآیند تهیه فرآورده های دارویی را در پیش گرفت و اخیراً قانون صدور پروانه اختراع برای مواد دارویی و امکان اخذ پروانه برای موارد استعمال جدید هر ترکیب دارویی را به اجرا گذاشت.

بعضی از کشورها در کنار حمایت از مواد دارویی و یا فرآیند تهیه آن، مقررات خاصی را اعمال می کنند، از آن جمله است تقلیل مدت اعتبار پروانه یا لزوم اخذ مجوز از ارگانهای ذیربط. این مقررات عموماً مواد غذایی، مواد شیمیایی، کشاورزی و در مواردی حشره کشها و مواد واسط را شامل می شود.

همکاریهای بین المللی

کنوانسیون پاریس

منعقد گردید^[7]، در سال ۱۸۸۳ توسط یازده کشور^[6] کنوانسیون پاریس برای حمایت مالکیت صنعتی^۶ و از سال ۱۸۸۴ به اجرا گذاشته شد. انگلستان در ۱۸۸۴ و آمریکا در ۱۸۸۷ به آن پیوستند. این کنوانسیون که به

^[5] - Reversal of onus of proof.

^[6] - Paris Convention for the Protection of Industrial Property.

کنوانسیون پاریس شهرت یافت، در حال حاضر مورد توافق اکثر کشورهای است که بنحوی از اختراعات ثبت و طرحهای صنعتی را نیز شامل شد،^[8] شده حمایت می کنند. از زمانی که کنوانسیون پاریس علائم تجاری^۸ آن دسته از کشورها هم که قانون پروانه اختراع نداشتند به آن پیوستند. مفاد این کنوانسیون چند بار مورد تجدید نظر قرار گرفت که آخرین بار در سال ۱۹۶۷ و در استکهلم بود.

اساس این کنوانسیون پاریس بر حقوق متقابل است، به این معنی که یک متقاضی یا دارنده پروانه اختراع در هر یک از کشورهای عضو از همان حقوقی برخوردار است که اتباع آن کشور در این مورد برخوردارند. مهمترین نتیجه عملی این کنوانسیون آنست که به شخص مخترع این امکان را می دهد که پس از درخواست پروانه از یکی از کشورهای عضو پیمان، از دیگر کشورهای عضو نیز بر اساس تاریخ اولین تقاضا درخواست پروانه برای همان اختراع بنماید. نحوه عمل بدین شکل است که پس از آنکه از یکی از کشورهای عضو پیمان تقاضای پروانه شد، شخص متقاضی حق دارد، ظرف یکسال از تاریخ این تقاضا، از دیگر کشورهای عضو نیز درخواست پروانه کند. درخواستهای بعدی مشمول تاریخ تسلیم نخستین تقاضا - که آنرا می نامند - می شود. و این بدان معنی است که با این درخواستها بنحوی عمل می شود که گویی^[9] تاریخ تقدم^۹ در همان روزی که نخستین تقاضا به ثبت رسید، درخواست شده اند. لذا انتشار این اختراع در فاصله زمانی بین نخستین تقاضا و تقاضاهای بعدی وی، حقوق مخترع را به خطر نمی اندازد و تقاضاهای بعدی را بی اعتبار نمی کند.

بر اساس کنوانسیون پاریس، مخترع ۱۲ ماه فرصت خواهد داشت تا جزئیات اختراعش را تکمیل کند و تقاضاهای بعدی را پیش از انقضای مدت به ثبت برساند. بعنوان مثال شرکت دارویی "م" در تاریخ اول خرداد از انگلستان درخواست پروانه می نماید. این شرکت می تواند AZ ماه ۱۳۶۴ (۲۲ ماه مه ۱۹۸۵) برای ترکیب برای همین ترکیب تا اول خرداد ماه ۱۳۶۵ از فرانسه، آلمان، ژاپن، آمریکا و هر تعداد از کشورهای عضو کنوانسیون که مایل باشد، تقاضای پروانه کند و براساس تقاضانامه اش در انگلستان از تاریخ تقدم برخوردار بوسیله شرکت دیگری یا AZ شود. حال چنانچه در فاصله زمانی بین نخستین تقاضا و تقاضاهای بعدی ترکیب همان شرکت "م" فاش شود، این افشا حق قانونی شرکت "م" را بخطر نمی اندازد. از طرف دیگر، چنانچه سود چندان در بر ندارد، AZ پیش از اول خرداد ۱۳۶۵ شرکت "م" باین نتیجه برسد که فروش ترکیب

^[7] این یازده کشور عبارتند بودند از: اسپانیا، ال سلوادر، ایتالیا، برزیل، بلژیک، پرتغال، سویس، صربستان، فرانسه، گواتمالا و هلند.

^[8] - Trade Marks.

^[9] - Priority date.

زحمت و مخارج درخواست پروانه از سایر کشورها را متحمل نشده است. چنانچه کنوانسیون پاریس منعقد نشده بود، اتخاذ تصمیم در مورد درخواست پروانه از پنج یا ده کشور باید در همان روزی که تقاضای اول به ثبت می رسید، صورت می گرفت. در نتیجه، هزینه و نیروی زیادی بیهوده صرف حفظ اختراعی می گردید که احتمالاً چند ماه بعد معلوم می شد که منسوخ شده و یا از جهت تجاری اهمیت چندانی ندارد.

۱۲ ماه زمان تعیین شده برای تاریخ تقدم باید جدی تلقی شود؛ زیرا چنانچه از این تاریخ حتی یک روز تجاوز کند، تاریخ تقدم منتفی است و هرگونه انتشار این اختراع، حقوق مخترع را در دیگر کشورها بی اعتبار می کند.

[10] کنوانسیون اروپایی پروانه اختراع^{۱۰}

به دلیل تفاوتهایی که در قوانین و مقررات کشورهای اروپایی در مورد نحوه درخواست و اخذ پروانه اختراع وجود داشت، مشکلات زیادی برای مخترعین که مایل به اخذ پروانه از چندین کشور بودند، بوجود آمد. هر مخترع ناچار می شد، در هر یک از کشورها به یکی از دفاتری که به امور پروانه‌های اختراعات احاطه دارد رجوع کند و این دفتر علاوه بر ترجمه درخواست و شرح اختراع به زبان رسمی آن کشور، آنرا بر اساس قوانین کشور تنظیم نماید. بمنظور رفع این مشکل و تدوین استانداردهای مشترک، در سال ۱۹۶۳ تعدادی از کشورهای اروپای غربی مذاکراتی بعمل آوردند که به تنظیم کنوانسیون اروپایی پروانه اختراع (ای. پی. سی.)، از اول ژوئن ۱۹۷۸ به اجرا درآمد [11] انجامید. این پیمان با شروع کار دفتر اروپایی پروانه اختراع (ای. پی. ا.)^{۱۱} و این امکان را بوجود آورد که متقاضی در یک زمان از یازده کشور امضاء کننده کنوانسیون درخواست پروانه نماید. در چهارچوب مقررات کنوانسیون اروپایی پروانه اختراع، هر متقاضی فقط یک تقاضانامه به یکی از سه زبان انگلیسی، فرانسه و آلمانی تنظیم می کند و در دفتر اروپایی پروانه اختراع در مونیخ (و یا شعبه آن در لاهه) به ثبت می‌رساند و در آن مشخص می‌سازد که خواهان حمایت قانونی چه کشورهایی است. چنانچه اختراع پذیرفته شود، حد اعتبار پروانه اعطایی از طرف این اداره، درست برابر با پروانه‌های اختراعات صادره در هر یک از کشورهای امضاء کننده کنوانسیون است. جریان کار در ای. پی. ا مانند اداره پروانه‌های اختراعات انگلستان است. شرح اختراع، ۱۸ ماه پس از تسلیم اولین درخواست همراه با گزارش جستجو در

¹⁰[10] - European Patent Convention (EPC)

¹¹[11] - European Patent Office (EPO).

منتشر می شود. پس از آن، متقاضی شش ماه فرصت دارد که نسبت به درخواست آزمایش^[12] سوابق اختراع^{۱۲} اختراع تصمیم بگیرد. در صورت انجام و قبول اختراع، مجدداً شرح آن همراه با اصلاحات - در صورت لزوم - به سه زبان منتشر می شود.^[13] و چکیده و ادعاها^{۱۳}

تاسیس دفتر اروپایی پروانه اختراع، علاوه بر تسهیل و تسریع کار متقاضیان از جهت دولتها نیز ضرورت داشت. زیرا امروزه با افزایش تعداد درخواستها، تنها برای معدودی از کشورها رسیدگی دقیق و سریع تقاضاها امکان پذیر است. در حال حاضر، سالانه حدود ده هزار پروانه توسط دفتر اروپایی پروانه اختراع، صادر می شود که در هر تقاضا بطور متوسط حمایت قانونی ۵ یا ۶ کشور درخواست شده است. یعنی برابر با ۶۵۰۰۰ پروانه در هر سال.

به لحاظ آنکه پروانه های اختراعات در هر کشور از جهت اعتبار و یا تخلف تابع قوانین مدنی همان کشور است، طبیعتاً کشورهای تابع ای. پی. سی خواهان هماهنگی در قوانین مربوطه به پروانه ها می باشند و اقداماتی نیز در این زمینه انجام داده اند. از جمله انگلستان از اول ژوئن ۱۹۷۸ قانونی را به اجرا در آورد که در واقع رونوشت ای. پی. سی است. برخی از کشورها از جمله انگلستان مدت اعتبار پروانه را به ۲۰ سال از زمان تقاضا افزایش دادند، تازگی مطلق را جایگزین تازگی نسبی و تازگی محلی کردند و برای محصولات جدید شیمیایی، دارویی و غذایی پروانه نوآوری در نظر گرفتند. بطور کلی می توان گفت تأثیر ای. پی. سی بر سیستم پروانه های اختراعات اروپای غربی، عبارت بود از: حمایت قوی تر و طولانی تر از پروانه ها و ایجاد همکاری گسترده تر با دفاتر و بانکهای اطلاعاتی پروانه های اختراعات در سطح جهان. از جمله، همکاری جدی مابین^[14] ای. پی. سی و اداره اختراعات ژاپن^[15] و اداره پروانه های اختراعات و علائم تجاری آمریکا^{۱۴} اولین کنفرانس این سه سازمان برگزار شد و توافقهایی در مورد مبادله نیروی متخصص، مدارک و اطلاعات و همکاری در برنامه های خود کار کردن اطلاعات صورت گرفت.

در سال ۱۹۶۹ تصمیم گرفتند که بر^[16] در چهارچوب ای. پی. سی، اعضای جامعه اقتصادی اروپا^{۱۶} خوانده شد طرح^[17] اساس قرارداد جداگانه ای که کنوانسیون پروانه های اختراعات جامعه (سی. پی. سی)^{۱۷} صدور پروانه ای را که در تمام کشورهای عضو معتبر باشد، اجرا کنند. انجام چنین طرحی مستلزم تغییرات

¹²[12] - Search report.

¹³[13] - Claims.

¹⁴[14] - U. S. Patent and Trade Mark Office.

¹⁵[15] - Japanese Patent Office.

¹⁶[16] - European Economic Community (EEC).

¹⁷[17] - Community Patent Convention (CPC).

اساسی در قوانین کشورهای عضو و تدوین قوانین یکسان در این مورد است که اجرای آن در آینده نزدیک، پیش بینی نمی شود.

18] عهدنامه همکاری در پروانه های اختراعات¹⁸

این عهدنامه که به سال ۱۹۷۰ در واشنگتن منعقد شد و از اول ژوئن ۱۹۷۸، یعنی هم زمان با کنوانسیون اروپایی پروانه اختراع (ای. پی. سی) به اجرا درآمد، در حال حاضر ۳۷ عضو دارد که بخشی از آنرا کشورهای در حال توسعه تشکیل می دهند. عهدنامه همکاری در پروانه های اختراعات

برنامه ریزی شد و زیر نظر این^[19] (پی. سی. تی) توسط سازمان جهانی حمایت مالکیت معنوی (ویپو)¹⁹ سازمان نیز اداره می شود. هدف از این عهدنامه تسهیل کار متقاضیان در اخذ پروانه از چند کشور بطور همزمان است و هیچگونه وظیفه ای در ارتباط با صدور پروانه ندارد. پی. سی. تی. این امکان را بوجود آورد که متقاضی پیش از آنکه متحمل مخارج و مشکلات درخواست پروانه از یکایک کشورها شود، با ثبت یک تقاضا در دفتر "ویپو" بتواند گزارش جستجو در سوابق اختراع را داشته باشد و بر اساس کنوانسیون پاریس از تاریخ تقدم برخوردار شود.

^[20] هر درخواست پس از ثبت در دفتر "ویپو" یا یکی از نمایندگیهای آن به مرجع بین المللی جستجو²⁰ فرستاده می شود. وظیفه این مرجع، جستجو در سوابق اختراعات و تهیه گزارش جستجو است که همراه با خود تقاضا ۱۸ ماه پس از تاریخ تقدم منتشر می شود. چنانچه متن تقاضا به یکی از زبانهای انگلیسی، فرانسه، آلمانی، ژاپنی و یا روسی تهیه شده باشد، چکیده و گزارش جستجو به زبان انگلیسی منتشر می شود. در غیر اینصورت متن تقاضا به انگلیسی ترجمه می شود، سپس همراه با چکیده و گزارش جستجو منتشر می گردد و پس از آن به متقاضی ۲ ماه دیگر فرصت داده می شود تا ترجمه های لازم را تهیه کند. درخواست پروانه اختراع در فاصله زمانی ۲۰ ماه از تاریخ تقدم به دفاتر صدور پروانه در کشورهای تعیین شده توسط متقاضی فرستاده می شود و از آن به بعد، جریان کار درست مانند صدور پروانه اختراع در همان کشورهاست. مرحله دوم کار

18[18] - Patent Co-operation Treaty (PCT).

19[19] - World Intellectual Property Organization (WIPO)

یکی از آژانسهای تخصصی سازمان ملل است که در محدوده مسایل مربوط به پروانه های اختراعات، طرحهای صنعتی، علائم تجاری و حق مؤلف فعالیت دارد و در حال حاضر ۱۰۶ کشور عضو آنند. دفتر مرکزی این سازمان در ژنو است.

20[20] - International Searching Authority

این مرجع، در چندین کشور از جمله آمریکا، ژاپن و شوروی مراکزی دایر کرده است.

"ویپو" آزمایش و بررسی در مورد تازگی، بدیهی نبودن و در خور پروانه گرفتن اختراع مورد نظر است. این انجام می گیرد و نتیجه آن طی ۲۵ ماه از تاریخ تقدم همراه با [21] مرحله توسط مرجع رسیدگی مقدماتی^{۲۱} تقاضا به دفاتر ثبت اختراعات در کشورهای تعیین شده ارسال می شود.

از دید متقاضی نتیجه مهم پی. سی. تی آنست که اگر چه باید بابت هر کشوری که در تقاضایش قید می کند وجهی پردازد، ولی بخش عمده هزینه را که مربوط به درخواست پروانه (حق الثبت) از هر کشور و مخارج ترجمه تقاضا به زبان رسمی کشورهاست می تواند بعد از یکسال پردازد. ضمناً پس از انتشار گزارش جستجو در سوابق اختراعات، متقاضی بهتر می تواند در مورد ارزش اقتصادی اختراعش تصمیم بگیرد و مختار است که از درخواست پروانه صرف نظر نماید و یا تعدادی از کشورها را از تقاضا نامه اش حذف کند تا متحمل هزینه کمتری شود.

ارزش این عهدنامه زمانی کاملاً محسوس است که متقاضی اختراعش را در کشوری به ثبت رسانده باشد و مهلت یکساله ای که بر اساس کنوانسیون پاریس برای درخواست پروانه از سایر کشورها و برخورداری از تاریخ تقدم دارد رو به اتمام باشد و او موفق به تهیه ترجمه ها و تنظیم تقاضا بر اساس قوانین کشورهای مورد نظرش نشده باشد. در اینجا اقدام از طریق پی. سی. تی می تواند بعنوان یک راه حل فوری مورد استفاده قرار گیرد.

تجارب سه سال اول کار پی. سی. تی نشان داد که متقاضیان آمریکایی بیشتر از این طریق اقدام می کنند. در سال ۱۹۷۹ دو هزار و هفتصد و در ۱۹۸۰ چهار هزار تقاضا در دفاتر ویپو به ثبت رسید که از این تعداد ۴۵ درصد از آمریکا بوده است.

[22] مرکز بین المللی اطلاعات پروانه های اختراعات (اینپاداک)^{۲۲}

-
در پی مذاکره سازمان جهانی حمایت مالکیت معنوی (ویپو) با دولت اتریش و تصویب مجلس اتریش، اینپاداک به سال ۱۹۷۴ در وین تاسیس گردید. وظیفه اصلی این سازمان ثبت و ضبط اطلاعات مربوط به پروانه

²¹[21] - Preliminary Examining Authority.

²²[22] - International Patent Documentation Center (INPADOC).

های اختراعات بمحض انتشار و آماده کردن این اطلاعات جهت ارائه خدمات اطلاعاتی است. نیل به این هدف، مستلزم جلب همکاری کشورها و موسسات ذیربط بود. باین جهت توافقهایی با دفاتر پروانه های اختراعات بعمل آمد که از آن جمله قراردادی بود که با شوروی بمنظور دستیابی به اطلاعات کتابشناختی پروانه های اختراعات کشورهای عضو شورای همیاری اقتصادی (کومکن) منعقد گردید.

در حال حاضر اینپاداگ با مجموعه ای بالغ بر ۳۵ هزار حلقه میکروفیلم (هر حلقه حاوی ۲۰۰ تا ۳۰۰ مدرک است) و استفاده از ارتباط پیوسته و ناپیوسته کامپیوتری، به امر ذخیره و بازیابی اطلاعات پروانه های اختراعات در سطح جهانی اشتغال دارد.

[23] کشورهای سوسیالیستی عضو شورای همیاری اقتصادی (کومکن)^{۲۳}

شوروی

شوروی به لحاظ اقتصاد مبتنی بر مالکیت جمعی بر وسایل تولید، در امر پروانه های اختراعات دارای نظامی دوگانه است که یک وجه آن پروانه اختراع است و کم و بیش مشابه سایر کشورهاست و مدت اعتبار آن ۱۵ سال تعیین شده است. وجه دیگر، گواهینامه است که اختراع را تأیید می کند؛ ولی شامل هیچ حق انحصاری برای مخترع نمی شود، زیرا اختراع جهت بهره برداری در اختیار دولت قرار می گیرد. مخترع به جای حق انحصاری از مزایایی مانند جایزه نقدی، وسایل زندگی بهتر، دیپلم افتخار، امکانات تحصیل و نظایر آنها برخوردار می شود.

تا همین اواخر گواهینامه اختراع معنی مشخصی نداشت. در سال ۱۹۷۸ قانون ثبت اختراعات به این شکل اصلاح شد که گواهینامه هم، مانند پروانه فقط ۱۵ سال اعتبار داشته باشد. از جهت تاریخ تقدم نیز گواهینامه و پروانه، لاقلاً برای کشورهای امضاء کننده پیمان پاریس، همسان شناخته شد و شخص مخترع بر اساس آن امکان یافت تا اختراع خود را در دیگر کشورها نیز به ثبت برساند و از مزایای تاریخ تقدم برخوردار شود.

^{23[23]} - Council for Mutual Economic Assistance (CMEA)-COMECON.

شامل شوروی، بلغارستان، چکوسلواکی، لهستان، رومانی، آلمان شرقی، مجارستان، مغولستان، کوبا و یوگسلاوی (بعنوان عضو شریک).

برغم این شباهتها، تفاوت اصلی در آنست که پروانه اصولاً حاوی حق انحصاری است - حال آنکه گواهینامه مانند کوپن داخلی است که مزایایی برای مخترع در بردارد. تفاوت دیگر در مورد انواع اختراعاتی است که بر اساس پیمان پاریس پروانه دریافت نمی کنند (مانند محصولات شیمیایی). در تئوری، هر متقاضی در انتخاب بین گواهینامه و پروانه اختراع آزاد است؛ ولی در عمل مسئله به این صورت درآمده است که هر مخترع در قبال اختراعی که در محدوده شغلش انجام داده باشد گواهینامه دریافت می دارد و در ازای اختراعی که مستقل از شغلش باشد نیز به جهت آنکه مزایای بیشتری در گواهینامه می بیند - تا پروانه ای که سرمایه گزاری و بهره برداری تجاری از آن مجاز نیست - باز درخواست گواهینامه می کند. نتیجه آن می شود که کلیه درخواستهای ثبت اختراعات به اخذ گواهینامه منتهی می گردد. از جهت دیگر گواهینامه برای یک مخترع خارجی که مایل است اختراعش را در شوروی به ثبت برساند، جاذبه ای در بر ندارد. او دنبال امکان تولید و فروش انحصاری اختراعش است. ازینرو، مخترعین خارجی در شوروی و دیگر کشورهای سوسیالیست بین پروانه و گواهینامه، ناگزیر پروانه را برمی گزینند. بعد دیگر قضیه آنست که بر اساس کنوانسیون پاریس، که شوروی نیز عضو آنست، یک مخترع روسی حق دارد از سایر کشورهای عضو درخواست پروانه کند و از حق انحصاری برخوردار شود، حال آنکه در شوروی اخذ چنین حقی برای اتباع سایر کشورهای عضو ممکن نیست.

سایر کشورهای عضو شورای همیاری اقتصادی (کومکن)

بلغارستان و چکوسلواکی نیز مانند شوروی از نظام دوگانه پروانه و گواهینامه پیروی می کنند. آلمان شرقی و رومانی دو نوع پروانه اختراع دارند. پروانه انحصاری و پروانه اقتصادی. پروانه انحصاری که به خارجیان داده می شود، همان پروانه رایج در دیگر کشورهاست. پروانه اقتصادی به شرکتها و کارخانههای دولتی اعطاء می شود و امکان واگذاری امتیاز بهره برداری از آن به شرکتها و کارخانه های مشابه وجود دارد. در گذشته، این امتیاز بصورت رایگان در اختیار شرکت درخواست کننده قرار می گرفت؛ ولی در سالهای اخیر به لحاظ رقابتی که بین شرکتها در امر سوددهی وجود دارد، باید حق الامتیاز متعارف، توسط شرکت درخواست کننده پرداخت شود. رومانی نیز نظامی مشابه نظام آلمان شرقی دارد. مجارستان و لهستان که زمانی از روش دوگانه پروانه و گواهینامه اختراع پیروی می کردند، بتدریج نظام خود را بصورت پروانه های معمول در کشورهای غیر سوسیالیست تغییر دادند و اکنون مقرراتی را که کشورهای اروپای غربی ۳۰ سال پیش اعمال

می کردند بکار می برند. مجارستان در سال ۱۹۵۷ گواهینامه اختراع را بکلی منسوخ کرد. در لهستان چنانچه یکی از افراد شاغل در کارخانجات و شرکتها چیزی اختراع کند، به او گواهینامه داده می شود و به کارخانه و شرکت مربوطه پروانه تعلق می گیرد که در ازای دریافت حق الامتیاز می تواند بهره برداری از آن را به کارخانه دیگر واگذار کند.

در چهارچوب همکاریهای شورا، قصد بر آن بوده که در صورت درخواست یک کشور عضو، امتیاز بهره برداری از اختراع بصورت رایگان در اختیار کشور مزبور قرار گیرد. ولی در عمل وقتی مثلاً در آلمان شرقی شرکتها حتی تمایلی به واگذاری رایگان امتیاز بهره برداری از یک اختراع را ندارند، انتقال تکنولوژی از کشوری به کشور دیگر بصورت رایگان ممکن بنظر نمی رسد.

قراردادها و انا

در سال ۱۹۷۶ کشورهای عضو شورای همیاری اقتصادی (کومکن) قراردادها و انا را به امضا رساندند. این قرارداد که موضوع آن اعطای پروانه اختراع در کشورهای عضو است، شباهتهایی با کنوانسیون اروپایی پروانه اختراع دارد. با این تفاوت که قراردادها و انا فقط اختراعاتی را که در کشورهای طرف قرارداد انجام گرفته باشد شامل می شود و مفاد آن نمی تواند مورد استفاده مخترعان کشورهای دیگر قرار گیرد. در ضمن هیچ سازمان مرکزی جهت بررسی اختراعات در نظر گرفته نشده است. هر اختراع پس از آنکه در اداره پروانه های اختراعات کشوری که اختراع در آن صورت گرفته مورد بررسی قرار گرفت، در سایر کشورها بدون بررسی مجدد پذیرفته خواهد شد. در کشورهایی که نظام دو گانه پروانه و گواهینامه اختراع رایج است، متقاضی در انتخاب هر یک از آنها آزاد می باشد، فقط جریان کار گواهینامه آسانتر و ارزانتر است.

پروانه های اختراعات بعنوان منبع اطلاعات

هر پروانه اختراع به جهت اینکه حاوی اطلاعات فنی، حقوقی و تجاری است، اهمیت خاصی دارد. اینگونه مدارک با وجود آنکه به زبان فنی و حقوقی نوشته می شوند؛ ولی به لحاظ فرم واحدی که در ارائه اطلاعات بکار می برند، کسب اطلاع از آنها آسان است. هر متقاضی قانوناً مکلف است که اختراع مورد نظر را

با ذکر جزئیات فنی کافی بنحوی شرح دهد که قابل فهم یا آزمایش برای متخصص آن رشته باشد. ذکر این جزئیات سبب می شود که امکان استفاده از اطلاعات فنی و در نهایت ساخت این اختراع در کشوری که متقاضی حمایت قانونی آن کشور را طالب نیست و یا در مورد پروانه هایی که مدت اعتبار قانونی آنها پایان باندازه کافی حاوی جزئیات فنی نباشد به [24] رسیده است وجود داشته باشد. در مواردی که شرح اختراع^{۲۴} متقاضی بر گردانده می شود. در قوانین پروانه های اختراعات محدودیتی برای میزان شرح یک اختراع قائل باشد. عموماً شرح اختراع^[25] نشده اند. در نتیجه، شرح اختراع ممکنست یک صفحه یا بیش از هزار صفحه^{۲۵} توسط وکلا و یا آژانسهایی که در این امر خبره اند، از روی اطلاعاتی که مخترع در اختیارشان می گذارد، تهیه می شود. شرح اختراع در درجه اول، یک سند حقوقی است که حق قانونی دارنده آنرا مشخص می کند. تنها در سالهای اخیر کوشش گسترده ای در جهت استفاده غیر حقوقی - جنبه های اطلاعاتی - از آنها بعمل آمده است و سعی شده است کمتر لغات حقوقی در آنها بکار رود. با توجه به فاصله انتشار شرح اختراع از زمان ثبت درخواست و در مقام مقایسه با سایر نشریات تخصصی، اینگونه مدارک بسیار سریعتر منتشر می شوند و حاوی جدیدترین اطلاعات فنی می باشند.

در پایان شرح اختراع، ادعاها آورده می شود که مبحث حقوقی هر پروانه اختراع است. ادعاها مشخص می کنند که حد و حدود حمایت قانونی از این اختراع تا کجاست. در برخی از کشورها برای تعداد ادعاها محدودیتی قائلند. حال آنکه در بعضی دیگر تعداد ادعاها گاهی به ۲۰ می رسد. ولی عموماً اولین ادعا مهمترین آنهاست.

که در صفحه اول هر پروانه اختراع آورده می شود همان گزارش جستجو در سوابق^[26] استنادها^{۲۶} اختراعات است و مبین مشخصات اختراعات و مطالب منتشر شده قبلی است که از جهانی با اختراع مطرح شده مرتبت می شوند. به بیان ساده تر، برخی از اختراعات از جهت اقتصادی عقیم اند حال آنکه بعضی دیگر مثمر و موفقند. اینگونه اختراعات خود موجب تحقیقات و اختراعات بعدی می شوند. یک پروانه اختراع مهم، سرعت توسط پروانه های اختراعات دیگر که سعی در بسط و یا تحدید دامنه فعالیت اختراع اولیه را دارند محاصره می شود. حد واقعی هر ادعا بوسیله گروه بررسی در سوابق اختراعات که هر ادعای جدید را با پروانه های قبلی مقایسه می کنند، تعیین می شود. چنانچه ادعای مندرج در پروانه اختراع اولیه محدودیتی برای اختراع بعدی

²⁴[24] - Specification.

²⁶[26] - Citations.

^{۲۰}[25] مانند شرح اختراع کامپیوتر که در چهار جلد تدوین شده است.

بوجود آورد، گروه بررسی در صفحه اول پروانه بعدی به مشخصات پروانه اختراع اولیه ارجاع می دهند. اگر چه یک گزارش طویل جستجو در سوابق اختراعات برای متقاضی خیر خوشایندی نیست، ولی از جنبه اطلاعاتی حائز اهمیت است و یکی از معیارهای تعیین تأثیر یک اختراع در اختراعات بعد از آن است.

از جهت تجاری، شرکتهای و کارخانجات با بررسی مدارک پروانه های اختراعات اولاً این امکان را بدست می آورند که در مورد خرید امتیاز تولید اختراعات جالب از مخترعان آنها اقدام کنند، ثانیاً دریابند که رقبایشان در چه زمینه ای تحقیق می کنند و تا کجا پیش رفته اند، و با توجه باین نکات تصمیم به ادامه یا متوقف کردن برخی از برنامه های تحقیقاتی و یا شروع برنامه های تحقیقاتی جدید در خلاف جهت آنها بگیرند. امروزه مشخص شده است که ۳۰٪ از کل بودجه های تحقیق و توسعه، به دلیل عدم استفاده از مدارک پروانه های اختراعات، بیهوده هدر می رود. استفاده از اطلاعات پروانه های اختراعات علاوه بر جلوگیری از دوباره کاری، یکی از راههای انتقال تکنولوژی است که باید با توجه به شرایط اقلیمی، اجتماعی و اقتصادی صورت گیرد و تکنولوژی مناسب انتخاب شود.

استاندارد کردن پروانه های اختراعات

سازمان جهانی حمایت مالکیت معنوی "ویپو"، با آنکه قدرت اجرائی ندارد، ولی از طریق مذاکره با کشورهای عضو، موفق به تهیه استانداردهای پیشنهادی پروانه های اختراعات گردید و این استانداردها را در منتشر کرد. اقدامات "ویپو" موجب اصلاحات اساسی در وضع اطلاعاتی پروانه های [27] دستنامه سازمان^{۲۷} اختراعات بویژه در نحوه درج اطلاعات کتابشناختی آنها شد.

استانداردهای "ویپو" در مورد درج اطلاعات در صفحه اول پروانه های اختراعات و تقاضای پروانه بنحوی تنظیم شده است که خواننده در یک نگاه بتواند اطلاعات لازم را بدست آورد. نمونه ای از مدارک یک پروانه اختراع در انگلستان که بر اساس استانداردهای "ویپو" تنظیم شده در صفحات ۳۳-۳۵ به چاپ رسیده است. عناصر اطلاعات کتابشناختی بوسیله "شماره های پذیرفته شده بین المللی برای تشخیص داده ها" شماره گذاری شده است. این شماره ها در داخل پرانتز در سمت چپ اطلاع درج می شود. بعنوان [28] (اینید)^{۲۸} نمونه، شماره (۵۱) شماره رده بندی جهانی پروانه های اختراعات، شماره (۵۲) شماره رده بندی است که آن

²⁷[27] - WIPO Patent Information & Documentation Handbook, 1981-

²⁸[28] - International Agreed Number for Identification of Data (INID).

کشور برای پروانه های اختراعات خود بکار می برد، شماره (۵۴) عنوان اختراع، شماره (۵۶) گزارش جستجو در سوابق اختراعات (استنادها) و شماره (۵۷) چکیده شرح اختراع است که بر اساس مقررات جدید، هر متقاضی موظف است چکیده ای که حاوی جنبه های اساسی اختراعش باشد تهیه کند و همراه با تقاضا ارائه دهد.

رده بندی پروانه های اختراع

بمنظور تسهیل و تسریع کار هیئتهای بررسی اختراعات جهت جستجو در سوابق اختراعات، وجود یک رده بندی برای پروانه های اختراعات که در سطح جهانی مورد استفاده قرار گیرد، ضرورت داشت. باین جهت سازمان جهانی حمایت مالکیت معنوی "ویپو"، در سال ۱۹۶۸ اولین ویرایش از رده بندی جهانی پروانه های را منتشر کرد. این رده بندی که دائماً روزآمد می شود، هر پنج سال یکبار^[29] اختراعات (آی. پی. سی)^{۲۹} ویرایش جدید آن در اختیار سازمانهای عضو قرار می گیرد. چهارمین ویرایش آن همراه با فهرست کلیدواژه ها در سال ۱۹۸۴ منتشر شد، و تقریباً تمام دفاتر پروانه های اختراعات کشورها (حدود ۴۰ کشور) آنرا بکار می مشخص گردیده است H تا A برنند. در این رده بندی کل اختراعات بشری به ۸ رشته تقسیم شده و با حروف و در هر رشته، موضوعات فرعی با اعداد و اجزاء آن موضوع با حروف نمایش داده شده است.

کشورهایی مثل انگلستان و آمریکا این رده بندی را در کنار رده بندیهای خاصی که برای پروانه های اختراعات خود دارند، بکار می برند. نظامهای رده بندی که انگلستان و آمریکا، هر یک جداگانه برای پروانه های اختراعات خود استفاده می کنند، تخصصی تر است و بیشتر به جزئیات می پردازد. لذا این کشورها ناچارند، دو فایل موضوعی از پروانه های اختراعات، یکی بر اساس رده بندی جهانی و دیگری بر اساس رده بندی کشور خود، نگهداری کنند و در موقع تهیه گزارش جستجو نیز هر دو فایل را مورد بررسی قرار دهند. استفاده از یک نظام رده بندی در سراسر جهان از جهات مختلف، بسیار اهمیت دارد؛ ولی مسئله مهم نحوه کاربرد صحیح این نظام است تا مثلاً به یک اختراع در کشورهای مختلف شماره های مختلف داده نشود، و این مشکلی است که هنوز وجود دارد.

²⁹[29] - International Patent Classification (IPC).

دسترسی به اطلاعات پروانه های اختراعات

در گذشته، اختراعات جدید تا زمانی که توسط دفاتر صدور پروانه های اختراعات آزمایش نمی شد و پروانه نمی گرفت مشخصاتشان انتشار نمی یافت و این مدت گاهی چند سال طول می کشید. در نتیجه، اختراعاتی که مورد قبول واقع نمی شد، همچنان منتشر نشده باقی می ماند. تنها محدود کشورهایی به این مسئله توجه داشتند و سعی در انتشار سریع آنها می کردند. روشی که امروزه متداول است نخستین بار در سال ۱۹۶۴ توسط هلند و بعدها بوسلیه سایر کشورهای اروپایی اعمال شد. اگر چه جزئیات این روش در کشورهای مختلف تفاوت دارد؛ ولی اساس آن یکی است. شرح اختراع، ۱۸ ماه پس از تاریخ تقدم همراه با گزارش فرصت داده می شود^[30] جستجو در سوابق اختراعات منتشر می گردد. پس از آن به متقاضی، مدت معینی^{۳۰} که در مورد درخواست آزمایش اختراع، تصمیم بگیرد. چنانچه گزارش جستجو حاوی مشخصات اختراعاتی باشد که متقاضی از آن بی اطلاع بوده است، ممکنست جریان کار تقاضا تا همین حد متوقف شود. عملاً نیز بیش از نصف تقاضاها از این مرحله فراتر نمی روند. اگر متقاضی تصمیم بگیرد که اختراعش مورد آزمایش قرار گیرد و موفق به اخذ پروانه شود، مشخصات اختراع بار دیگر منتشر می شود. پروانه منتشر شده، ممکنست همراه با اصلاحاتی باشد که هیئت آزمایش کننده درخواست نموده است. معمولاً انتشار پیش از آزمایش، با مشخص می شود. B و انتشار بعد از آزمایش، با حرف A حرف

میزان انتشارات پروانه های اختراعات دائماً افزایش می یابد. هر ساله یک میلیون مدرک مربوط به پروانه های اختراعات منتشر می شود که حاوی اطلاعات حدود ۲۰۰ هزار اختراع است. بیشترین رقم پروانه های صادره در سال ۱۹۸۵ متعلق به کشورهای زیر بوده است: آمریکا ۷۷۲۵۱ پروانه (۴۳۳۷۰ پروانه از آن آمریکاییها و ۳۳۸۸۱ پروانه متعلق به خارجیان)، ژاپن ۱۳۳۵۱؛ انگلستان ۲۶۲۱؛ فرانسه ۲۵۱۶؛ کانادا ۱۴۵۲؛

بر اساس بررسی انجام شده مشخص گردیده است که فقط ۵ درصد از کل اطلاعات پروانه های اختراعات در نشریات تخصصی منتشر می شود و ۹۵ درصد بقیه تنها از طریق مدارک خاص پروانه های اختراعات انتشار می یابد.

^[30] این مدت در انگلستان و در مقررات کنوانسیون اروپایی پروانه اختراع ۶ ماه است. در برخی از کشورها به چند سال نیز می رسد.

دستیابی به اطلاعات پروانه های اختراعات از چهار طریق امکان پذیر است: سازمانهای ملی پروانه های اینپاداک و سرویسهای اشاعه اطلاعات تخصصی.^[31] اختراعات، شرکت انتشاراتی درونت،^{۳۱}

۱- سازمانهای ملی پروانه های اختراعات در هر کشور وظیفه نگهداری مجموعه کاملی از پروانه های اختراعات آن کشور و ارائه خدمات اطلاعاتی در این مورد را بعهده دارند. در انگلستان، اداره پروانه های اختراعات از هر پروانه اختراع ۲۰۰ نسخه چاپ می کند و بر اساس قیمت سرانه بفروش می رساند. امکان اشتراک برای دریافت مستمر پروانه های اختراعات یک رده خاص موضوعی نیز وجود دارد. بخش مرجع علوم کتابخانه بریتانیا، مجموعه کاملی از پروانه های اختراعات انگلستان را نگهداری می کند و با کمک شبکه ای از ۲۶ کتابخانه ایالتی به ارائه خدمات ماشینی اطلاعات پروانه های اختراعات اشتغال دارد.

دسترسی به اطلاعات پروانه های اختراعات از طریق اداره پروانه های اختراعات و علائم تجاری آمریکا و تعدادی از کتابخانه های این کشور امکان پذیر است. تالار تحقیق این اداره در آرلینگتون ویرجینیا مجموعه ای از پروانه های اختراعات آمریکا را بر اساس رده بندی موضوعی نگهداری می کند. از طریق ارتباط پیوسته کامپیوتری، امکان جستجوی گذشته نگر در پروانه های اختراعات آمریکا، در تمام زمینه ها تا سال ۱۹۶۳ و در رشته شیمی تا ۱۹۵۰ وجود دارد.

که عهده دار اطلاعات پروانه های اختراعات این کشور^[32] سازمان اطلاع رسانی ژاپن (ژاپیو)^{۳۲} موفق به ایجاد بانک اطلاعات پروانه های اختراعات ژاپن به زبان^[33] ORBIT^{۳۳} است، با همکاری انگلیسی گردید، و بیش از یک میلیون پروانه اختراع صادره از سال ۱۹۷۶ تا ۱۹۸۶ در ژاپن به زبان انگلیسی قابل ذخیره و بازیابی است. خدمات آگاهی رسانی جاری و اشاعه اطلاعات گزینشی از طریق انجام می شود. ORBIT

۲- شرکت انتشاراتی درونت در کار ذخیره و اشاعه اطلاعات پروانه های اختراعات در سطح جهانی شهرت دارد و در زمینه های مختلف موضوعی چکیده نامه و آگاهینامه هفتگی منتشر می کند. بعلاوه بوسیله سیستم پیوسته کامپیوتری، بازیابی چند جنبه ای را انجام می دهد.

³¹[31]- Derwent publication Ltd.

³²[32] - Japan Information Organization (JAPIO).

³³[33] - On-line Retrieval of Bibliographic Information Time Shared (ORBIT).

۳- اینپاداکنیز که با همکاری سازمان جهانی حمایت و مالکیت معنوی "ویپو" در وین تاسیس گردیده است، از طریق ارتباط پیوسته و ناپیوسته کامپیوتری به بازیابی و ارائه خدمات اطلاعاتی پروانه های اختراعات کشورها می پردازد. دستیابی به اطلاعات این پایگاه اطلاعاتی بطور مستقیم و یا بطور صورت می گیرد.^[36] و اینکا^[35] لاکهید^[34] غیرمستقیم از طریق دایالوگ،^{۳۴}

علاوه بر RAPRA^[37] و Chemical Abstract^{۴-} سرویسهای اشاعه اطلاعات تخصصی مانند: دیگر انواع نشریات تخصصی، اطلاعات پروانه های اختراعات را نیز ذخیره می کنند و از طرق مختلف اشاعه می دهند. تنها مشکلی که در مورد استفاده از این سرویسها وجود دارد، مدت زمانی است که از زمان انتشار پروانه اختراع تا ضبط این اطلاعات و تهیه چکیده و انتشار چکیده نامه مصرف می شود.

امروزه با افزایش تعداد پروانه های اختراعات و تنوع مدارک مربوط به آنها و همچنین پیچیدگی سیستمهای ذخیره و بازیابی اطلاعات، جستجوی کامل در سوابق اختراعات - بمنظور تعیین صلاحیت برای پروانه گرفتن یک اختراع و یا تعیین تخلف به حقوق پروانه قبلی - از اموری است که از عهده یک متخصص اطلاع رسانی آموزش دیده ساخته است.

منابع و مآخذ

Bayanova, E. V. Patent Information Analysis of Technical Objectives at an Information Service. *Scientific & Technical Information Processing*. (4) 1983, 69-71.

Dann, C. Marshall and others. U. S. Patent and Trademark Office. *Encyclopedia of Library & Information Science*. Vol. 21. 449-457.

³⁴[34] - DIALOG.

³⁵[35] - LOCKHEED.

³⁶[36] - INKA.

³⁷[37] - Rubber and Plastic Research Association.

Derday, Eckhard. The Dissemination of Patent Information by Libraries. *Inspel*. 19 (1) 1985, 21-29.

Derwent Patent Manual: General Instruction Manual No IA. London, Derwent, 1986.

Grubb, Philip. *Patents for Chemist*. Oxford, Clarendon, 1982. 273 P.

Hill, Michael W. Recent Developments in Patent Documentation.

International Forum on Information and Documentation. 10 (2) 1985. 3-10.

Houghton, Bernard. *Technical Information Sources: Patent, Standards, technical reports*. London, Clive Bingley, 1972. 9-63.

Kirk, Michael k. & Barry L. Grossman. International Activities of U. S. Patent and Trademark Office. *Encyclopedia of Library & Information Science*, Vol 21, 457-468.

Kashutin, S. P. & M. A. Maharov. International Collaboration in Patent Information. *Scientific & Technical Information Processing*. 12 (1) 1985, 82-84.

Kruse, A. Gerhard. Patent documentation. *Inspel*. 19 (1) 1985. 30-43.

Noma, Elliot and Dominic Olivastro. Are There Enduring patents?
Journal of the American Society for Information Science. 36 (5) 1985,
297-301.

Oppenheim, Charles. Patent Novelty; proposal for Change and Their
possible Impact on Information Scientist. *Journal of Information Science*.
10, 1985, 181-186.

Rimmer, Brenda and Arthur Green. Progress in Documentation. *Journal
of Documentation*. 41 (4) 1985, 247-266.

Semenischchev. V. I. And others. Scientific and Technical Information
Searching Meeting the Requirements for patent studies. *Scientific &
Technical Information Processing*. 12 (1) 1985, 75-79.

Strauss, Lucille J. and others. *Scientific and Technical Libraries*, N. Y.
Wiley-Becher-Hayes, 1972.

WIPO Patent Information and Documentation Handbook. Geneve, World
Intellectual Property Organization, 1984.